

Vägledning LSS- handläggning

ÖSTRA GÖINGE KOMMUN

Ansvarig för dokumentet: Verksamhetsområdeschef	Berörda verksamheter: LSS-handläggare, Arbetsliv och stöd	Fastställt datum: 2024-03-26
Dokumentnamn: Vägledning LSS-handläggning	Upprättad av: LSS-handläggare tillsammans med SAS	Reviderad:

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
1. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade – LSS.....	5
1.1 Lagstiftningens karaktär och mål.....	5
1.2 Rätten till insatser enligt LSS.....	5
1.3 Att ansöka om insatser enligt LSS	6
1.4 Utredning och bedömning av behov	6
1.5 Goda levnadsvillkor / att leva som andra	7
1.6 Kontinuitetsprincipen.....	7
1.7 Behovet tillgodoses på annat sätt.....	7
1.8 KommunikERING	7
1.9 Beslut.....	8
1.10 Förbehåll.....	9
1.11 Överklagan.....	9
1.12 Uppföljning och omprövning av beslut.....	9
1.13 Barnets rättigheter	10
2. Personkretsbedömning.....	10
2.1 Personkrets 1	10
2.2 Personkrets 2	11
2.3 Personkrets 3.....	11
2.4 Personkretsbedömning av barn.....	13
3. Insatser enligt LSS	13
3.1 Råd och stöd § 9:1	13
3.2 Personlig assistans § 9:2	13
3.2.1 Syfte.....	14
3.2.2 Kriterier för att beviljas personlig assistans	14
3.2.3 Grundläggande behov.....	14
3.2.4 Andra personliga behov.....	16
3.2.5 Avgränsningar.....	17
3.2.6 Beräkning av tiden	17
3.2.7 Personer som inte uppnår timmarna gällande de grundläggande behoven	18
3.2.8 Beslutet om personlig assistans	18
3.2.9 Behoven tillgodoses på annat sätt.....	18
3.2.10 Personlig assistans under dygnsvila.....	18
3.2.11 Behov av mer än en personlig assistent samtidigt (dubbelassistans).....	19
3.2.12 Personlig assistans till barn	19

3.2.13	Föräldraansvar och föräldraavdrag.....	19
3.2.14	Vårdbidrag och personlig assistans.....	20
3.2.15	Tillfällig utökning av personlig assistans	20
3.2.16	Om ordinarie personlig assistans blir sjuk.....	20
3.2.17	Försäkringskassans ansvar / Kommunens ansvar.....	21
3.2.18	Egenvårdsintyg vid begäran om personlig assistans.....	21
3.2.19	Assistans under korttidsvistelse	21
3.2.20	Assistans i barnomsorg och skola.....	21
3.2.21	Assistans på daglig verksamhet.....	22
3.2.22	Assistans under sjukhusvistelse.....	22
3.2.23	Misstänkt felaktiga utbetalningar av assistansersättning	22
3.3	Ledsagarservice § 9:3.....	23
3.3.1	Syfte.....	23
3.3.2	Kriterier.....	23
3.2.3	Beslut om ledsagarservice	24
3.2.4	Beslut om ledsagarservice när den enskilde bor på LSS-boende	24
3.2.5	Ledsagarservice till barn	24
3.2.6	Ledsagarservice i samband med tand- och sjukvård.....	24
3.2.7	Ledsagarservice i samband med resa	24
3.2.8	Skillnad mellan kontaktperson och ledsagare.....	25
3.4	Biträde av kontaktperson § 9:4.....	25
3.4.1	Syfte.....	25
3.4.2	Kriterier.....	25
3.4.3	Beslut om kontaktperson.....	26
3.4.4	Beslut om kontaktperson när den enskilde bor på LSS-boende.....	26
3.4.5	Beslut om kontaktperson till barn och unga	26
3.4.6	Skillnad mellan kontaktperson och ledsagare.....	26
3.5	Avlösarservice i hemmet § 9:5.....	26
3.5.1	Syfte.....	27
3.5.2	Kriterier.....	27
3.5.3	Beslut om avlösarservice.....	27
3.6	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet § 9:6.....	28
3.6.1	Syfte.....	28
3.6.2	Kriterier.....	28
3.6.3	Beslut om korttidsvistelse	29
3.7	Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år § 9:7	30

3.7.1	Syfte.....	30
3.7.2	Kriterier.....	30
3.7.3	Beslut om korttidstillsyn.....	30
3.8	Boende för barn och ungdomar § 9:8.....	31
3.8.1	Familjehem.....	31
3.8.2	Bostad med särskild service för barn och ungdomar.....	32
3.8.3	Gymnasieskola på annan ort.....	32
3.8.4	Syfte.....	32
3.8.5	Kriterier.....	32
3.8.6	Beslut om boende för barn och unga.....	33
3.9	Bostad med särskild service för vuxna § 9:9.....	33
3.9.1	Servicebostad.....	34
3.9.2	Gruppboende.....	34
3.9.3	Särskilt anpassad bostad.....	34
3.9.4	Syfte.....	34
3.9.5	Kriterier.....	35
3.9.6	Beslut om bostad med särskild service för vuxna.....	36
3.10	Daglig verksamhet § 9:10.....	36
3.10.1	Syftet.....	36
3.10.2	Kriterier.....	36
3.10.3	Beslut om daglig verksamhet.....	37
4.	Övrig information.....	37
4.1	Akuta ärende.....	37
4.2	Anhöriga, anhörigstöd och anhörigansvar.....	38
4.3	Anmälningsskyldighet.....	38
4.3.1	Behov av företrädare.....	38
4.3.2	Anmälan om missförhållande – Lex Sarah.....	38
4.3.3	Anmälan enligt Lex Maja.....	38
4.3.4	Barn som far illa.....	38
4.4	Ansvarsfördelning mellan kommuner.....	39
4.5	Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun.....	39
4.6	Asylsökande.....	40
4.7	Egenvård.....	40
4.8	Företrädare – god man och förvaltare.....	40
4.9	Förhandsbesked – ansökan från enskild som bor i annan kommun.....	41
4.10	Föräldraansvar till barn med funktionsnedsättning.....	41

4.11	Föräldrar med funktionsnedsättning	41
4.12	Gemensamt hushåll	42
4.13	Individuell plan enligt LSS	42
4.14	Insatser från andra huvudmän	42
4.14.1	Aktivitetsersättning/sjukersättning	42
4.14.2	Bostadsanpassningsbidrag	43
4.14.3	Färdtjänst, riksfärdtjänst	43
4.14.4	Merkostnadsersättning	43
4.14.5	Omvårdnadsbidrag	43
4.14.6	Parkeringstillstånd	43
4.14.7	Tandvårdsstöd	43
4.15	Köpt plats	44
4.16	Oenighet mellan vårdnadshavare	44
4.17	Personer med beroendeproblematik	44
4.18	Personer med kognitiv svikt / demens	44
4.19	Personer med psykisk funktionsnedsättning	44
4.20	Personer som utsätts för våld	45
4.21	Tillfällig vistelse i kommunen	45
4.22	Äldre med omfattande funktionsnedsättning	45
Bilaga 1	Hantering av överklagan	47
Bilaga 2	Checklista i utredning av personlig assistans	48
	Personkretstillhörighet	48
	Grundläggande behov	48
	Andra personliga hjälpbehov	49
	Det totala behovet av personlig assistans	49
	Andra frågor som kan påverka den enskildes hjälpbehov	50

1. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade – LSS

Syftet med denna vägledning är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömning av rätten till insatser enligt LSS. Den ska säkerställa att medborgarna behandlas lika samt i förekommande fall ange en ambitionsnivå för insatserna till personer med olika funktionsvariationer.

Vägledningen är just en vägledning och gäller aldrig utan undantag. En helhetsbedömning av den enskildes totala behov och situation måste alltid göras i varje enskilt fall. Beslut om varje insats ska tydligt motiveras i bedömningen av LSS-handläggaren.

1.1 Lagstiftningens karaktär och mål

Lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta – LSS- är en rättighetslag. Den utgör ett komplement till socialtjänstlagen och annan lagstiftning.

Den som uppfyller kraven för att tillhöra någon av lagens personkretsar har rätt att få vissa i lagen angivna insatser, förutsatt att den enskilde har behov av insatsen i sin livsföring och att behovet inte är tillgodosett.

Lagen är tydlig i sin beskrivning att personer tillhörande personkretsarna ska uppnå delaktighet och jämlikhet i vårt samhälle. Personerna ska genom ett sammanhållet och individuellt stöd erhålla goda levnadsvillkor.

Målet med LSS är att den enskilde, så långt det är möjligt, ska få leva som andra. LSS ska främja alla människors jämlikhet, goda levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.

Insatser enligt LSS är avgiftsfria. Skäliga avgifter får tas ut för bostad, kost samt fritids- och kulturella aktiviteter. Om person under 18 år, med stöd av LSS får omvårdnad i annat hem, är föräldrar skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnad för omvårdnad. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

1.2 Rätten till insatser enligt LSS

Rätt till insatser enligt LSS har den som:

1. är bosatt i kommunen enligt folkbokföringen
2. omfattas av någon av lagens tre personkretsar
3. faktiskt inte får sitt behov tillgodosett på annat sätt
4. och behöver sökt insats för att tillförsäkras goda levnadsvillkor

Insatser enligt LSS är möjliga att beviljas för svenska medborgare och utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd eller bosättning enligt folkbokföringen i Sverige. För övriga utländska medborgare som vistas i Sverige bedöms bistånd utifrån kommunens yttersta ansvar enligt Socialtjänstlagen.

Verkställighetsfrågor som t.ex. resursbrist eller att insatsen inte finns i kommunen är inte en giltig avslagsgrund vid prövning av behoven.

Önskemål om när, var, hur eller av vem insatsen ska utföras omfattas inte av rättighetsprövningen. Önskemål kan skrivas in i utredningen.

Vid verkställighet av beslut ska önskemål beaktas och uppfyllas i den grad det är möjligt och

lämpligt.

Om det inte är ett önskemål, utan en ansökan om något specifikt ställe, dag eller person ska önskemålet avslås med hänvisning till att det är ett verkställighetsbeslut.

1.3 Att ansöka om insatser enligt LSS

En utredning enligt LSS kan aldrig startas genom en anmälan (som i socialtjänstlagen). Vid en anmälan tas alltid kontakt med den enskilde för information. Själva utredningen måste alltid föregås av en ansökan. Ansökan kan vara muntlig eller skriftlig och tas emot av LSS-handläggare. Vid inkommen ansökan ska utredning alltid inledas. Ansökan dokumenteras i verksamhetssystemet. Detta ska göras även om det står klart redan från början att ansökan inte kommer att beviljas. Den enskilde har rätt att få ett överklagningsbart beslut.

Ansökan om insatser enligt LSS kan bara göras av den enskilde själv, av vårdnadshavare (till personer under 18 år) eller av god man eller förvaltare. Barn som fyllt 15 år ska, om möjligt, ge sitt medgivande till ansökan.

En god man eller förvaltare kan aldrig göra en ansökan utan sin huvudmans samtycke eller mot huvudmannens vilja (eventuell menprövning vid behov). Den enskilde eller företrädare ska alltid tillfrågas kring ansökan innan utredning påbörjas.

1.4 Utredning och bedömning av behov

Syftet med utredningen är att få fram underlag som ligger till grund för ett korrekt och rättssäkert beslut. Sökande ska kunna styrka sina uppgifter genom att visa upp exempelvis läkarintyg. Handläggaren kan behöva inhämta information som är av vikt för utredningen hos annan myndighet, inom förvaltningen eller från anhöriga. För att kunna göra detta krävs samtycke från sökande. Handläggaren kan också ta hjälp av andra yrkesprofessioner för att få hjälp med behovsbedömningen så som t.ex. arbetsterapeut för att få en bild av vad den enskilde kan själv och vad den behöver hjälp med samt om det finns andra möjligheter att tillgodose den enskildes behov. Behov av insatser bedöms alltid utifrån sökandes individuella situation.

En behovsbeskrivning ska innehålla uppgifter om den enskildes livssituation i de delar som är relevanta för behovsbedömningen utifrån ansökt insats. Relevanta uppgifter kan vara bakgrund, funktionsnedsättning/diagnos/hälsotillstånd och konsekvenser, familjesituation, bostad, nätverk, skola/utbildning/förskola/skolbarnomsorg, arbete och arbetslivserfarenhet/sysselsättning/daglig verksamhet, intressen (fritid, aktiviteter), deltagande i samhällslivet, ekonomi, tidigare, pågående eller planerade insatser från kommunen och från andra huvudmän, erfarenheter och resultat av dessa.

Omfattningen på handläggarens utredning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som ansökts om. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Anhöriga, närstående eller företrädare ska, om den enskilde samtycker, få möjlighet att ge sina synpunkter.

Utredningen ska även omfatta mål för insatser som föreslås.

Normaliseringsprincipen ska vara vägledande, d.v.s. vad är normalt för personer i samma ålder utan tillhörighet i personkrets. Alla insatser bygger på frivillighet och med beaktande av personlig integritet. Insatserna ska, så långt det är möjligt, utformas tillsammans med sökande.

Beslut om att inte inleda utredning fattas av ansvarig handläggare. Beslut om att inledd utredning ska läggas ner fattas av enhetschef. Om nödvändiga uppgifter inte får inhämtas eller om sökande på annat sätt inte medverkar till utredningen kan följden bli att ansökan avslås.

1.5 Goda levnadsvillkor / att leva som andra

Begreppet goda levnadsvillkor i relation till socialtjänstlagens (SoL) mål om skäligena levnadsvillkor, beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden av respektive begrepp får man utgå från målen för respektive lagstiftning, LSS och SoL.

Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Skillnaden förklaras genom de olika utgångspunkterna för respektive lag, där LSS ofta avser livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov och insatser.

1.6 Kontinuitetsprincipen

Kontinuitetsprincipen finns i 7 § LSS där det beskrivs att enskild genom insatser ska tillförsäkras goda levnadsvillkor och att insatserna ska vara varaktiga och samordnade.

Kontinuitetsprincipen utesluter alltså inte förändrade beslut om insatser, men den ställer krav på att kommunen ska informera och kommunicera beslutsprocessen med den enskild. Det innebär också att vid en eventuell förändring av beslutet gäller ursprungsbeslutet i de allra flesta fall fram till dess att nytt beslut vunnit laga kraft. Den enskilde har möjlighet att överklaga ett nytt beslut och behålla ursprungsinsatsen under prövningstiden.

1.7 Behovet tillgodoses på annat sätt

Personer som tillhör personkretsen enligt 1 § LSS har rätt till insatser i form av stöd och service enligt lagen om deras behov inte tillgodoses på annat sätt (jfr SoL om behovet *kan* tillgodoses på annat sätt). D.v.s. utredningen måste påvisa att behovet *faktiskt tillgodoses*.

1.8 Kommunicering

Kravet på kommunikering i 25 § Förvaltningslagen innebär att innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövligt, underrätta den enskilde om allt material av betydelse för beslutet. Handläggarens bedömning ska inte skickas ut för kommunikering.

Vid kommunikering får den sökande oftast två veckor på sig att yttra sig över materialet – om allt är rätt uppfattat och fakta i ärendet stämmer. Om kommunikering sker ska det dokumenteras.

I vissa fall är kommunikering inte nödvändig. Det gäller om:

- beslutet inte går den sökande emot, d.v.s. om sökande fått bifallsbeslut enligt ansökan
- uppgiften saknar betydelse
- det är uppenbart obehövligt att kommunicera

Avslagsbeslut ska alltid kommuniceras.

1.9 Beslut

En öppnad utredning leder alltid till ett beslut. Beslutet kan vara bifall, delavslag eller avslag. Beslutet ska vara tydligt och begripligt för den enskilde. Av beslutet ska det klart framgå:

- Vad den enskilde ansökt om
- Vilka insatser som beviljats och i vilken omfattning
- För vilken tid som beslutet gäller (tillsvidare eller tidsbegränsat)
- Vad som eventuellt avslås och en tydlig motivering till avslaget
- Förbehåll

Om ett beslut ska tidsbegränsas eller inte bedöms i varje enskilt fall.

Vissa insatser enligt LSS, t.ex. personlig assistans, ledsagarservice och avlösarservice baseras på behov som kan variera över tid. Utifrån förändringar i behovet menar Justitieombudsmannen, JO, att det talar för att sådana beslut inte bör vara tillsvidarebeslut utan bör innehålla ett förbehåll och/eller tidsbegränsning i beslutet, för att insatsernas utformning ska kunna ändras över tid. (JO dnr. 589- 2016). Det innebär att om behovet förändras för den enskilde eller att kommunen får tillgång till andra insatser kan förändringar av beslut ske.

Om handläggaren väljer att tidsbegränsa ett beslut ska brukaren få muntlig information om att beslutet tidsbegränsas och på vilka grunder. Brukaren ska också informeras om rätten att ansöka om ett tillsvidare beslut. Om beslut tidsbegränsas mot sökandes vilja ges ett beslut om avslag på den del av ansökan som avser tiden.

Beslutslängder

Insats	Nya beslut	Ombeslut
Personlig assistans	Max 1,5 år	Barn 1,5 år Vuxna 3 år
Ledsagning	Max 1 år	2 år
Kontaktperson	Max 1 år	2 år
Avlösarservice	Max 1 år	1 år
Korttidsvistelse	Max 1 år	1 år
Korttidstillsyn	Max 1 år	2 år (längst t.o.m avslutad gymnasieutb.)
Bostad barn och unga	Max 1 år	2 år (längst t.o.m. 18 år/avslutad skolgång)
Boende vuxna	Max 1 år	Tillsvidare
Daglig verksamhet	Max 1 år	Tillsvidare

Enligt 33 § Förvaltningslagen finns skyldighet att underrätta den enskilde om innehållet i ett slutligt beslut. Underrättelsen ska ske muntligt, skriftligt, genom delgivning eller på annat sätt. Vid avslag ska det alltid dokumenteras på vilket sätt den enskilde fått del av sitt beslut och vilket datum det skett. Den sökande ska även få uppgifter om hur det går till att överklaga ett beslut.

1.10 Förbehåll

Alla bifallsbeslut ska innehålla ett förbehåll som begränsar den fortsatta giltigheten om det framkommer ändrade omständigheter eller ändrade förhållande.

1.11 Överklagan

Vid beslut om avslag har sökande rätt att överklaga beslutet i förvaltningsdomstol. Beslut enligt LSS kan överklagas både gällande personkretstillhörighet, insats och omfattning.

Beslutet ska överklagas skriftligt och den handläggare som har handlagt ärendet ska hjälpa den sökande med överklagandet om denne önskar det. Det är viktigt att den sökande själv formulerar innehållet i sin överklagan.

Det är viktigt att veta exakt datum när den enskilde får ta del av avslagsbeslutet för att veta när överklagan senast måste inkommit. Detta kan göras genom att överlämna beslutet eller att skicka det rekommenderat.

Överklagan ska ha inkommit till kommunen inom tre veckor efter att den enskilde fick del av sitt avslagsbeslut. Om överklagan inkommer senare aviseras överklagan med ett avvísingsbeslut. Innan överklagandet skickas till förvaltningsdomstolen ska handläggaren överväga om det tillkommit nya uppgifter som ger skäl att ompröva tidigare beslut. (se bilaga 1)

1.12 Uppföljning och omprövning av beslut

Varje beslut om insatser enligt LSS ska följs upp och utvärderas kontinuerligt eller vid förändringar. Hur ofta beror på ärendet och dess omständigheter. När en ny insats påbörjats kan behovet av uppföljning vara tätare. Sedan oftast, om inga förändrade förhållanden har kommit till handläggarens kännedom, följs insatsen upp en gång per år. Samtliga beslut ska följas upp för att säkerställa att brukaren får sitt behov tillgodosett utifrån beslutade insatser.

Vid varje uppföljning av pågående beslut görs individuell bedömning ifall omprövning ska inledas. Vid förändrade förhållande och förändrat behov ska omprövning göras.

LSS-beslut omprövas också vid tidsbegränsade beslut samt om det finns säkerhetsskäl det vill säga om det är:

- Fara för den enskildes liv och hälsa
- Allvarliga arbetsmiljöproblem vid genomförandet så som hot, våld eller den enskilde omöjliggör att arbetet utförs på ett belastningsergonomiskt rimligt sätt

Vid ansökan om ny insats ska alltid alla tidigare beslut följas upp och omprövas vid behov. Insatserna ska vägas samman för att få en helhetsbedömning. Om den enskilde upprepat tackar nej till erbjuden insats kan i vissa fall behöva göras en ny behovsprövning.

Enligt förvaltningslagen kan beslut omprövas om den enskilde lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter som lett till ett felaktigt beslut.

1.13 Barnets rättigheter

Enligt FN:s barnkonventionen ska verksamheter inom offentlig sektor arbeta barnrättsbaserat. Rättigheterna ska vara kända och tillämpas i praktiken. Barnkonventionen gäller alla barn upp till 18 år.

All verksamhet som rör barn med funktionsnedsättning ska vila på de grundläggande bestämmelserna i barnkonventionen och på svensk lagstiftning. Alla barn har lika värde och samma rättigheter. Barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna eller andra grupper av barn.

I LSS finns bestämmelser som svarar mot barnkonventionen. När en åtgärd eller insats rör ett barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter.

Barnets bästa är centralt och ska prövas vid alla åtgärder som rör barn direkt eller indirekt. Det ska dokumenteras i samtliga utredningar på vilket sätt barn berörts, bedömts och beaktats. Det ska även dokumenteras hur barnet har kommit till tals.

I det fall det inte är aktuellt att något barn berörts ska detta också skrivas in.

2. Personkretsbedömning

Första steget i utredningen för insatser inom LSS är att handläggaren genomför en personkretsbedömning. För att ta del av någon av de insatser som anges i LSS måste den enskilde omfattas av någon av de tre personkretsarna.

Om beslutet är att personen inte tillhör personkretsen enligt LSS ska ansökan avslås med denna motivering och ingen vidare utredning görs.

Vid personkretsbedömning ska utlåtande från lämplig specialistkompetens inhämtas.

Personkretsutredning kan bara göras i samband med ansökan om insats enligt § 9 LSS. Om en enskild själv önskar en personkretsutredning för bedömning om tillhörighet i personkretsen utan att ansöka om en insats enligt § 9 LSS, är detta inte möjligt.

2.1 Personkrets 1

För att omfattas av personkrets 1 krävs att personen har **diagnosen utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd**.

Utvecklingsstörningen kan vara medfödd eller ha uppkommit under individens utvecklingsperiod, i regel före 16 års ålder.

Med diagnoserna autism eller autismspektrumstörning avses djupgående störningar i fråga

om social förmåga, kommunikation och beteende. Störningarna debuterar under barndomen, oftast men inte alltid före 3 års ålder, och ger nästan alltid allvarliga psykiska funktionshinder under hela livet (prop. 1992/93:159 s 167) Diagnosen ställs oftast senare.

Aspergers syndrom, Retts syndrom och atypisk autism är exempel på autismliknande tillstånd. Det är viktigt att skilja mellan autism / autismliknande tillstånd och autistiska drag. Diagnosen autistiska drag innefattas inte under personkrets 1.

ADHD och Tourettes syndrom är neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De tillhör inte autismspektrat och innefattas därför inte under personkrets 1.

För att fastställa personkretstillhörighet 1 krävs diagnos och intyg om utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Intyg med kod ska utfärdas av legitimerad läkare eller legitimerad psykolog.

2.2 Personkrets 2

Personkrets 2 omfattar personer som fått en **betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter en hjärnskada** i vuxen ålder.

Med vuxen ålder avses tid efter utvecklingsåren, d.v.s. från ca 16 år.

Hjärnskadan ska ha orsakats av

- yttre våld exempelvis trafikskador, misshandel eller annat utifrån kommande våld
- av kroppslig sjukdom så som exempelvis stroke, hjärntumör, syrebrist i hjärnan eller infektion.

Personkrets 2 omfattar inte personer med psykiska sjukdomstillstånd. Inte heller personer med sjukdomar/skador till följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Dessa personer kan bara omfattas av LSS om de uppfyller kriterierna för personkrets 3.

För att fastställa personkretstillhörigheten krävs intyg av legitimerad läkare om hjärnskadan och dess uppkomst samt andra relevanta utredningar av t.ex. legitimerad psykolog som styrker den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen eller habiliteringen.

2.3 Personkrets 3

Personkrets 3 omfattar personer med andra **varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande.**

Funktionsnedsättningarna ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd och service.

Personkrets 3 gäller personer som på grund av sitt funktionshinder har ett likartat behov som de som omfattas av personkrets 1 och 2. Personer som inte har en diagnos som tillhör personkrets 1 eller 2 kan vid en sammantagen bedömning omfattas av personkrets 3. Här inbegrips barn, unga och vuxna med långvarigt habiliterings- och/eller rehabiliteringsbehov.

Personer med demens som inte har uppnått 65 års ålder kan höra till lagens personkrets 3 om kriterierna för detta är uppfyllda.

Samtliga rekvisit i lagtexten ska vara uppfyllda för att personen ska tillhöra personkrets 3.

- **Varaktiga:** Med varaktighet menas att funktionsnedsättningen inte ska vara tillfällig eller övergående. Tidsgränsen bedöms från fall till fall, men en generell regel är att det ska bestå under överskådlig tid, minst 2 år. Eventuell rehabilitering ska bedömas som färdig. Oftast är varaktigheten livslång.
I fall där varaktigheten är svår att bedöma får handläggaren utgå från den situation som råder vid utredningstillfället och överväga att tidsbegränsa beslutet för att kunna göra en förnyad bedömning.
- **Inte beror på normalt åldrande:** Med äldre avses personer över den allmänna pensionsåldern. Vid tveksamheter ska det vara klarlagt genom medicinsk utredning att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande.
Äldre personer kan också drabbas av omfattande funktionsnedsättningar utan samband med åldrandet, t.ex. efter en trafikolycka.
- **Stora funktionsnedsättningar:** Funktionsnedsättningen ska ha en sådan karaktär att det starkt påverkar flera livsområden samtidigt till exempel boende, fritid, behov av rehabilitering eller habilitering.
Exempel på funktionsnedsättningar som kan vara stora är rörelsehinder, grava syn- eller hörselskador, svårartade effekter av sjukdomar som till exempel diabetes eller hjärt- och lungsjukdomar och olika former av psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
- **Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen:** Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas bl.a. att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädning, mathållning, kommunikation, förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning och/eller behandling. Det kan också handla om att kunna göra sig förstådd eller förstå sin ekonomi. Andra svårigheter kan vara att kommunicera med andra. Det gäller både svårigheter att ta emot och att ge information och att samtala med andra direkt eller per telefon. Begreppet kan också användas om en person som på grund av funktionshinder riskerar att bli helt isolerad från andra människor.
- **Omfattande behov av stöd och service:** Konsekvensen av att den enskilde har betydande svårigheter innebär att hen i allmänhet har ett dagligt eller så gott som dagligt behov av långvarigt och upprepat stöd. Här menas att funktionsnedsättningen starkt påverkar flera livsområden samtidigt. Ett omfattande behov av stöd eller service kan vara behov av hjälp med toalettbesök, påklädning, matlagning, skrivning och läsning, kommunikation, förflyttning, sysselsättning och struktur av vardagen. Behovet ska bedömas med beaktande av insatser från hela samhället, inte bara LSS-insatser.
Ibland kan det behövas stödinsatser av så speciell art att de, trots en mindre tidsåtgång bör räknas som omfattande. Exempel på det kan vara stöd som vanligtvis ges av personal med mycket specifik utbildning och kompetens.

Personkrets 3 är till skillnad från personkrets 1 och 2 inte diagnosstyrd. Bedömningen inriktas på behoven och svårigheterna. Vad som orsakat dessa svårigheter har ingen egentlig betydelse.

Olika former av intyg kan begäras in av den enskilde vid prövningen. Intyg av läkare som beskriver den enskildes funktionsnedsättning eller bedömning av arbetsterapeut gällande

ADL.

Av intygen bör det framgå:

- vilken funktionsförmåga den enskilde har
- funktionsnedsättningens varaktighet
- att funktionsnedsättningen inte beror på normalt åldrande
- att funktionsnedsättningen omfattar flera livsområden samtidigt
- att funktionsnedsättningen förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

För personer med flera funktionsnedsättningar ska den samlade effekten bedömas. Små, men flera funktionsnedsättningar, kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter.

2.4 Personkretsbedömning av barn

Bedömningen av personkretstillhörighet för barn ska huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning får handläggaren göra en bedömning i jämförelse med andra barn i motsvarande ålder samt om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

3. Insatser enligt LSS

3.1 Råd och stöd § 9:1

Enligt lagen: rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder.

Denna insats ansvarar Region Skåne för och är inget som kommunen beviljar. Den enskilde kan få råd och stöd av till exempel en kurator, psykolog, dietist, talpedagog eller arbetsterapeut. Insatsen ska vara ett komplement till habilitering och rehabilitering. Ansökningsblankett finns på Region Skånes hemsida. Vård för att behandla en sjukdom ingår inte i LSS § 9:1.

3.2 Personlig assistans § 9:2

Enligt lagen: Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken

För bedömning av personlig assistans rekommenderas även att titta i Försäkringskassans vägledning för assistansersättning (kan hittas på försäkringskassans hemsida).

Om den enskilde har behov av hjälp i sitt dagliga liv under utredningstiden av personlig assistans kan behovet tillgodoses genom t.ex. hemtjänst, ledsagning eller andra insatser enligt 4 kap 1 § SoL.

3.2.1 Syfte

Insatsen personlig assistans syftar till att möjliggöra för personer med stora funktionsnedsättningar och ett omfattande behov av stöd och hjälp att leva ett så självständigt och oberoende liv som möjligt.

Rätten till personlig assistans är avsedd att omfatta personer med komplexa funktionshinder och som behöver hjälp av en annan person i situationer av mycket personlig karaktär.

3.2.2 Kriterier för att beviljas personlig assistans

Insatsen personlig assistans är ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov. I lagen förarbeten om personlig assistans betonas att det är frågan om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur.

Personlig assistans kan beviljas om den enskilde har behov av stöd för sina grundläggande behov flera gånger per dygn. Det finns inget krav att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning, men ju större stödbehovet är i tid desto mer talar för att rätten till personlig assistans föreligger.

Rätten till personlig assistans bedöms i olika steg.

- Först om den enskilde tillhör personkretsen enligt LSS (se personkretsbedömning avsnitt 2).
- Sedan utreds behovet av stöd med de grundläggande behoven och omfattningen av dessa. Dels för att säkerställa att hen har behov som motsvarar lagens krav, dels för att avgöra om den enskilde kan ha rätt till statlig assistansersättning och anmälan då ska göras till Försäkringskassan.

Av utredningen ska framgå hur den enskildes hjälpbehov ser ut för var och en av de grundläggande behoven. Den enskilde kan vara berättigad till insatsen även om hen inte behöver hjälp med samtliga grundläggande behov. Ju större stödbehov i tid som finns desto mer talar omständigheterna för att rätt till insatsen finns.

- Därefter om utredningen visar att den enskilde behöver tillräcklig hjälp med de grundläggande behoven utreds och beviljas personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

3.2.3 Grundläggande behov

Med grundläggande behov avses:

- 1. Andning
- 2. Personlig hygien
- 3. Måltider
- 4. Av- och påklädning
- 5. Kommunikation med andra
- 6. Stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att hen fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom
- 7. Stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hens fysiska hälsa.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att hen själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i punkterna 2-5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Hjälp med behov enligt punkterna 1, 6 och 7 ska anses som hjälp med grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

Vid hjälp med måltider i form av sondmatning omfattar rätten till insatser alla åtgärder som är direkt nödvändiga i förberedelse och efterarbete i samband med sondmatningen.

Vid bedömning av hjälp med de grundläggande behoven ska en bedömning göras av hjälpbehovet och tidsåtgången på varje insats. Därefter görs beräkning av det totala sammantagna antal timmar som beräknas för det grundläggande behovet.

Den enskilde kan behöva hjälp med en, flera eller samtliga av de grundläggande behoven. För rätt till personlig assistans krävs inte att den enskild har behov av hjälp med samtliga grundläggande behov. Det är däremot viktigt att ta ställning till alla grundläggande behoven och i utredningen i sådana fall skriva in att något område inte är aktuellt att bedöma.

Vid bedömning av de grundläggande behoven krävs att den enskilde har behov av ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer.

Eventuellt behov av dubbelassistans räknas in.

I en regeringsrättsdom (mål nr 5321-07, RÅ 2009 ref. 57) slås fast att det inte krävs någon bestämd tidsmässig omfattning av grundläggande behov för att berättiga till personlig assistans. Det är samtidigt inte självklart att en person som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med de grundläggande behoven utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas, även hur ofta hjälpen behövs.

Grundläggande behov 1 – **andning** räknas alltid som grundläggande behov om behovet inte tillgodoses på annat sätt eller räknas som sjukvårdande insatser enligt HSL. Nedsättningen ska vara av sådan grad att den enskildes liv riskeras om hen inte får hjälp med sin andning. Hjälp med andning innefattar all hjälp som utförs under tiden som det grundläggande behovet varar.

Hjälp som utförs före eller efter det grundläggande behovet omfattas inte.

Hjälp som mer allmänt syftar till att förbättra andningsförmågan eller underlätta andningen ger inte rätt till personlig assistans som ett grundläggande behov.

I grundläggande behov 2 – **personlig hygien** ska hjälpen, för att räknas som grundläggande behov, kännetecknas som mycket privat och uppfattas som känslig för den personliga integriteten. Som ex anges toalettbesök och borsta tänder.

Insatser som sminkning, klippa naglar osv räknas inte som grundläggande (men kan beviljas som andra personliga behov i nästa steg). Dom från Kammarrätten i Göteborg 18 maj 2016 (mål nr: 3638-15). Hjälpregel -finns möjligheten att köpa hjälpen som en tjänst indikerar detta att hjälpen inte är mycket privat och integritetskänslig t.ex. manikyr, pedikyr, schamponering och rakning.

Gällande grundläggande behov 3 - **måltider** räknas detta som grundläggande behov bara om den enskilde behöver hjälp att inta måltiden – d.v.s. föra maten till munnen. Behovet räknas oavsett om den enskilde fysiskt *kan* äta men inte förstår att hen ska stoppa det i munnen och därför behöver matas (vid t.ex. kognitiva sjukdomar och demens).

Övriga moment så som tid för hjälp med uppvärmning, fram- och avdukning och dela maten

räknas inte tillhöra grundläggande behov utan räknas in som personliga hjälpbehov tillsammans med t.ex. hjälp med matlagning och diskning.

Sondmatning räknas alltid som grundläggande behov. Förberedelser och efterarbete i samband med sondmatning räknas som andra personliga behov.

I grundläggande behov 4 – **av- och påklädning**: tänk på att, liksom för övriga grundläggande behov, måste hjälpbehovet vara av mycket personlig karaktär och känslig för den personliga integriteten för att av- och påklädning ska ses som ett grundläggande behov i lagens mening. Det innebär behov av av- och påklädning av kläderna närmast kroppen.

Övriga kläder samt andra behov av hjälp med t.ex. klädvård, att plocka fram eller undan kläder, ingår inte i grundläggande behov, men kan räknas med i andra personliga hjälpbehov i den bedömning som följer efter att de grundläggande behoven är utredda.

I grundläggande behov 5 – **kommunikation med andra** räknas tid för då den enskilde behöver ha en person med ingående kunskaper närvarande för att överhuvudtaget kunna kommunicera och samspeka med andra. Med ingående kunskaper menas en person som har ingående kännedom om den enskildes uttryckssätt. Det kan t.ex. vara att den enskilde kommunicerar med sitt eget språk eller speciella uttryckssätts som endast kan förstås av personer med ingående kunskaper om den enskilde.

Att en personlig relation kan underlätta och förbättra tolkningen påverkar inte bedömningen. I bedömningen av det grundläggande behovet att kommunicera med andra är det viktigt att utreda i vilka situationer den enskildes behov av hjälp med att kommunicera uppstår och vilken hjälp den enskilde behöver för att kunna vara delaktig i dessa situationer.

3.2.4 Andra personliga behov

Om utredningen visar att den enskilde behöver tillräcklig hjälp med de grundläggande behoven utreds och beviljas personlig assistans för andra personliga behov - om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Andra personliga behov kan vara hjälp med att sköta sitt hem, hjälp i arbetet, hjälp att träna, hjälp i att göra sig förstådd och ta emot information, ledsagning och deltagande i fritidsaktiviteter.

Det är viktigt att samtliga uppgifter inom det personliga behovet görs tillsammans med den enskilde. Om den enskilde vill ha städning, inköp eller liknande uppgifter utförda på tider då han eller hon själv arbetar eller deltar i annan verksamhet och inte är hemma är det inte möjligt att få uppgifterna utförda som personlig assistans.

Andra personliga hjälpbehov kan också uppstå i anslutning till de hjälpsituationer som ingår i de grundläggande behoven, t.ex. med att laga mat eller att ta fram och välja ut kläder. De moment som finns före respektive efter själva det grundläggande behovet kan räknas till andra personliga hjälpbehov i den enskildes dagliga livsföring.

Andra personliga behov avser även:

- tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är frågan om tillsyn (väntetid)
- tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)
- tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

En person som har rätt till personlig assistans har inte rätt till personlig assistans för sysslor i det gemensamma hushållet som äkta makar enligt äktenskapsbalken (1987:230) har ett gemensamt ansvar för. Bedömningen ska göras på samma sätt om den enskilde är sammanboende med någon vuxen.

Därtill kan det finnas ett visst ansvar att bistå den enskilde, exempelvis nattetid.

Den enskilde har däremot rätt att vid behov få stöd genom insatser enligt LSS för att kunna utöva fritidsintressen, kulturella aktiviteter osv. på egen hand, utan makar, sambor eller andra som den enskilde delar hushåll med. Ansvaret för att ge stöd till egen fritid faller utanför skyldigheten enligt äktenskapsbalken.

3.2.5 Avgränsningar

Ansökan om personlig assistans kan endast beviljas om ansökan om assistans har inkommit till kommunen senast dagen före den sökande fyller 66 år.

Har personen blivit beviljad assistans innan sin 66 års dag får den enskilde behålla sin assistans men beviljas ingen utökning av antalet timmar. Andra insatser, t.ex. ledsagning enligt LSS eller insatser enligt SoL kan beviljas.

Personlig assistans beviljas inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Personlig assistans beviljas inte för gemensamma sysslor som ingår i det gemensamma hushållet samt sysslor som inte utförs tillsammans med den enskilde.

3.2.6 Beräkning av tiden

Tiden ska beräknas individuellt och så detaljerat som möjligt.

Den enskildes behov av insatsen personlig assistans kan, beroende på hans individuella livssituation, variera i omfattning mellan olika veckodagar, veckor, helger, lov osv. Tid som tillgodoses i andra verksamheter som t.ex. skola, barnomsorg eller daglig verksamhet ska inte räknas in i beräkningen av grundläggande behov eller i den totala sammanräkningen.

Ett lämpligt tillvägagångssätt är att först utreda och beräkna tiden per vecka för de grundläggande behoven under veckor när personen vistas i skola, barnomsorg, daglig verksamhet eller andra verksamheter.

Därefter beräknas tiden för de grundläggande behoven för enstaka dagar som inte täcks upp av dessa beräkningar, t.ex. återkommande lov dagar eller helgdagar som infaller på vardagar. Lägg därefter samman den beräknade tiden för de olika veckorna och enstaka dagar enligt ovan. Dela summan av den beräknade tiden med det antal veckor som behövs för att beräkna hur många timmar grundläggande behov personen har i genomsnitt.

Samma sätt används vid beräkningen av andra personliga hjälpbehov samt bedömningen av det totala behovet av hjälp sammanräknas.

Tid för fritidsintressen och andra behov av aktiviteter ska i första hand bedömas utifrån den enskildes uppgifter om preciserade planerade aktiviteter. Om detta inte görs kan bedömningen göras utifrån en uppskattning av den enskildes behov av timmar per dag.

3.2.7 Personer som inte uppnår timmarna gällande de grundläggande behoven

Personer med funktionsnedsättning som omfattas av LSS personkrets men som inte har grundläggande hjälpbehov kan inte beviljas insatsen personlig assistans. Dessa personer kan däremot ha rätt till andra insatser enligt LSS, exempelvis ledsagarservice, för att tillgodose behov av stöd och service, eller till bistånd enligt SoL, exempelvis hemtjänst.

3.2.8 Beslutet om personlig assistans

Om den enskildes behov av personlig assistans för de grundläggande behoven uppgår till i genomsnitt högst 20 timmar per vecka fattas beslut om insatsen med stöd av 9 § p 2 LSS. Beslutet ska inkludera det totala behovet av personlig assistans enligt LSS, alltså även tid för andra personliga behov.

Om den enskilde beräknas ha behov av hjälp med de grundläggande behoven mer än 20 timmar per vecka görs anmälan till Försäkringskassan.

Det totala antalet beviljade timmar anges per vecka i beslutet.

3.2.9 Behoven tillgodoses på annat sätt

Att behoven tillgodoses på annat sätt kan vara att den enskilde får stöd av personal inom skola och barnomsorg, daglig verksamhet eller genom vad som normalt faller under makars ansvar för varandra eller föräldrars ansvar enligt föräldrabalken.

3.2.10 Personlig assistans under dygnsvila

Personlig assistans kan beviljas under dygnsvila om den hjälp som behövs är av mycket privat karaktär och därför bör ges av en person som den enskilde har valt och har förtroende för (prop. 1992/93:159 s. 64 och 70). Det handlar om situationer när det är angeläget att begränsa antalet personer som hjälper den enskilde. Personlig assistans under dygnsvila bör motiveras särskilt, t.ex. att den enskilde inte själv klarar av att larma vid behov av hjälp.

Om den enskilde behöver personlig assistans under dygnsvilan ska tiden för insatsen räknas på samma sätt som för personlig assistans som ges på andra tider på dygnet. Det är viktigt att utreda hur behovet ser ut för att därefter kunna ta ställning till om det ska tillgodoses genom aktiva insatser, jour eller beredskap.

Om behovet av hjälp under dygnsvilan är sådant att den personliga assistenten inte utför en aktiv arbetsinsats men behöver finns till förfogande i den enskildes omedelbara närhet betraktas sådan tjänstgöring som tid för jour, där fyra timmars jour motsvarar en timmes aktiv personlig assistans. Det innebär att jour i regel endast kan beviljas under dygnsvila. Om den personliga assistenten i stället finns till hands på någon annan plats under dygnsvilan, t.ex. i sitt hem, betraktas sådan tjänstgöring som tid för beredskap, där sju timmars beredskap motsvarar en timmes aktiv personlig assistans.

Tid för jour och beredskap räknas med i det totala behovet av personlig assistans.

3.2.11 Behov av mer än en personlig assistent samtidigt (dubbelassistans)

Det kan ibland behövas hjälp av flera assistenter samtidigt t.ex. för att utföra träning eller fritidsaktiviteter. Det kan också behövas tillfälligt vid t.ex. resor. Behov av två eller fler assistenter kan uppstå i vissa avgränsade moment eller under längre perioder.

För att utreda behovet av fler än en assistent är det viktigt att ta ställning till:

- i vilka situationer den enskilde behöver dubbelassistans
- i vilken omfattning den enskilde behöver dubbelassistans
- varför den enskilde behöver dubbelassistans

Behovet av dubbel assistans kan uppstå i situationer som gäller dels grundläggande behov och dels andra personliga behov. Det är den faktiska tiden för den andra assistentens aktiva insatser som ska beaktas. Om sådana insatser avser grundläggande behov ska den tiden medräknas i tiden för grundläggande behov (Regeringsrätten 2010-06-17, mål nr 3143-09). Om den andra assistentens insatser avser andra personliga behov ska den tiden medräknas i tiden för andra personliga behov.

Innan dubbelassistans beviljas ska en utredning alltid göras om behovet kan avhjälpas eller minskas med bostadsanpassning eller hjälpmedel. Beslut om bostadsanpassningsbidrag eller bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas ansökan om dubbelassistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuella får möjligheterna anses utredda med en sådant konstaterande.

3.2.12 Personlig assistans till barn

Bedömningen görs enligt samma kriterier som för vuxna (d.v.s. grundläggande behov o.s.v.) men med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

När behovet av personlig assistent till barn utreds ska hänsyn tas till föräldraansvaret. Detta görs genom schablonavdrag (föräldraavdrag – se tabellen nedan) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov. Föräldraavdrag är fastställt med hänsyn till barnets ålder och görs dels från grundläggande behov och dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

- sådant stöd som avses i punkterna 1 eller 7 (grundläggande behov, se sid 12) och åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp enligt dessa punkterna ska kunna ges
- måltider i form av sondmatning och åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider

3.2.13 Föräldraansvar och föräldraavdrag

Hela den månad då barnet fyller år ingår i ett åldersintervall enligt tabellen.

Barnets ålder	Föräldraavdraget för grundläggande behov (tim/dygn)	Föräldraavdraget för andra personliga behov (tim/dygn)
0 år	12 timmar	0 timmar
1-6 år	2,5 timmar	0,5 timmar
7-11 år	1 timme	1 timme
12-17 år	0 timmar	1 timme
18 år och uppåt	Inget föräldraavdrag görs	

3.2.14 Vårdbidrag och personlig assistans

Vårdbidrag från Försäkringskassan kan ersätta merkostnader som uppkommer på grund av barnets funktionsnedsättning eller sjukdom och en del av det inkomstbortfall som barnets omvårdnad kan medföra om en förälder måste vara frånvarande från jobbet.

Vårdbidraget påverkar inte rätten till personlig assistans. Däremot påverkas ofta vårdbidraget när personlig assistans beviljas. Vid en ansökan ska handläggaren informera om att vårdbidraget ofta reduceras vid beslut. Det är vårdnadshavarens ansvar att informera om de förändrade förhållandena till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan begär uppgifter från kommunen är handläggaren skyldig att svara.

3.2.15 Tillfällig utökning av personlig assistans

Tillfälligt behov av utökad personlig assistans kan beviljas vid t.ex. semesterresa eller sjukdom. Kommunen har även ansvar för tillfälliga utökningar av assistans utöver vad som beviljats inom ramen för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken. Kommunen har skyldighet att pröva enskildas behov av personlig assistans i väntan på försäkringskassans beslut.

Vid ansökan om tillfällig utökning för resa ska prövning göras om det föreligger behov av resa för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor. Vad gäller utökning för resor utomlands har domstolarnas bedömningar varit att för de flesta uppnås jämlikhet och goda levnadsvillkor även utan resa till utlandet.

Generellt sett är det inte självklart att den enskilde ska beviljas utökat antal timmar personlig assistans för att kunna företa en resa.

3.2.16 Om ordinarie personlig assistans blir sjuk

Kommunen ska bevilja ersättning för merkostnader i samband med ordinarie personlig assistents sjukfrånvaro. Underlag som lönebesked, tidrapporter på både ordinarie och insatt vikarie samt vilka specificerade merkostnader ska alltid finnas som underlag innan ersättning beviljas. Ärendet handläggs i Östra Göinge kommun av social administratör.

3.2.17 Försäkringskassans ansvar / Kommunens ansvar

Kommunen ansvarar för insatsen enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan. Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan. Kommunen ska enligt LSS anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan.

I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt. Däremot kan inte kommunen bevilja insatsen med motivering att avvakta Försäkringskassans beslut. Kommunen måste alltid göra en egen prövning av ansökan om personlig assistans och bevilja eller avslå utifrån en egen bedömning.

Kommunen ska meddela Försäkringskassan när någon som har assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken beviljas bostad med särskild service, daglig verksamhet, barnomsorg eller någon annan insats som kan påverka behovet av personlig assistans.

Kommunen har alltid kostnadsansvaret för de 20 första timmarna per vecka i alla beslut om assistansersättning som beviljats av Försäkringskassan.

Med personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken (SFB) avses i grunden en och samma insats. Det innebär att behovet av personlig assistans utreds och bedöms enligt samma principer.

3.2.18 Egenvårdsintyg vid begäran om personlig assistans

Behov av hjälp med enklare hälso- och sjukvårdsåtgärder kan tillgodoses genom personlig assistans efter delegation av ansvarig hälso- och sjukvårdspersonal eller om det bedömts att en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård enligt Lagen (2022:1250) om egenvård. Personlig assistans ska dock inte ersätta expertstöd eller behandling som den enskilde kan behöva (prop.1992/93:159).

Observera att om hjälp med egenvård ingår i andra personliga hjälpbehov ska en kopia på hälso- och sjukvårdsansvarigs dokumentation av planeringen för egenvård begäras in och finnas i personens journal. Se mer om egenvård under egen rubrik.

3.2.19 Assistans under korttidsvistelse

Grundregeln är att den beviljades behov ska tillgodoses inom ramen för korttidsvistelsen.

Personliga assistenter ska inte ersätta ordinarie personal inom verksamheten.

Assistans under korttidsvistelse beviljas endast i undantagsfall vid extraordinär omvårdnadsproblematik. Grunden för bedömningen till beviljandet beskrivs då utförligt i utredningen. Glöm inte bort att räkna bort timmarna för personlig assistans för den tid som den enskilde befinner sig på korttidsvistelse.

3.2.20 Assistans i barnomsorg och skola

Grundregeln är att funktionsnedsatta barn och ungdomars behov ska tillgodoses inom ramen för barnomsorgens eller skolans verksamhet. Vid behov har barnet rätt till individuellt stöd i form av resursperson eller elevassistent. Personliga assistenter ska inte ersätta personal inom barnomsorg och skola.

Assistans under tid för barnomsorg eller skola beviljas endast i undantagsfall vid extraordinär omvårdnadsproblematik som faller utanför vad som anses rimligt att barnomsorgen/skolan svarar för. Även hjälp med andning och sondmat räknas som undantag. Grunden för handläggarens bedömning till ett eventuellt beviljande beskrivs utförligt i utredningen.

3.2.21 Assistans på daglig verksamhet

Grundregeln är att kundens behov ska tillgodoses inom ramen för daglig verksamhet. Personliga assistenter ska inte ersätta ordinarie personal inom verksamheten. Assistans under daglig verksamhet beviljas endast i undantagsfall vid extraordinär omvårdnadsproblematik. Grunden för bedömningen till beviljandet beskrivs då utförligt i utredningen.

3.2.22 Assistans under sjukhusvistelse

Vid sjukhusvistelse anses det normalt att sjukvården ska kunna uppfylla den enskildes behov av stöd och service. Personlig assistans ska inte ersätta den omvårdnad som sjukvårdshuvudmannen är skyldiga att ge.

I vissa situationer kan personlig assistans enligt LSS behållas under sjukhusvistelse t.ex. om hälsotillståndet kräver att ett begränsat antal personer med ingående kunskap om brukaren finns till hands, eller om ingående kunskaper krävs för att brukaren ska kunna kommunicera med andra.

3.2.23 Misstänkt felaktiga utbetalningar av assistansersättning

Det finns många engagerade och seriösa anordnare av assistans. Det har dock framkommit att det också förekommer oseriösa anordnare och felaktiga utbetalningar inom den personliga assistansen. Personlig assistans har kommit att räknas till riskbranscherna för ekonomisk brottslighet och det finns en fortgående och utbredd problematik där assistansersättning används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte.

Enligt åklagarmyndigheten kan två huvudtyper av assistansbedrägerier urskiljas. Den ena är "simulantfallet" där den som får assistansersättning överdriver eller låtsas ha ett hjälpbehov och funktionshinder. Den andra huvudtypen är "utnyttjandefallet" där brukaren i regel har en reell funktionsnedsättning och ett hjälpbehov, men används som ett brottsverktyg för att få assistansersättning. Detta möjliggörs genom att den enskilde inte får den assistans som denne har rätt till samtidigt som t.ex. assistansanordnaren med hjälp av osanna eller falska assistansräkningar och tidsredovisningar vilseleder Försäkringskassan eller kommunen att felaktigt betala ut assistansersättning.

Det som kan kontrolleras av LSS-handläggare vid misstanke i samband med utredningen är:

- Kontroll av folkbokföringen
- Hembesök och träffa den sökande personligen
- Kontroll av legitimation (om den enskilde inte är känd)
- Extra kontroll av inkomna intyg
- Extra kontroll av rimligheten i tidsangivelserna för varje moment

Vid behov kan hjälp inhämtas av andra professioner t.ex. arbetsterapeuten för bedömning av funktionsförmåga.

Vid bidragsbrott ska utbetalningar stoppas och polisanmälan ska göras. Vid misstanke tas ärendet upp med ansvarig enhetschef.

3.3 Ledsagarservice § 9:3

Ledsagarservice enligt LSS har i domar, både från kammarrätten och högsta förvaltningsdomstolen, på senare tid blivit mycket mer restriktiv jämfört med vad som står i LSS prop. Om ansökan inte beviljas enligt LSS kan den enskilde ansöka om insatsen enligt SoL.

3.3.1 Syfte

Ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra, bryta social isolering och delta i samhällslivet. Insatsen innebär att den enskilde ledsagas till och från aktivitet eller på promenad. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och utförs av anställd personal. Den enskilde ges genom insatsen möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner och promenera. Insatsen är till för **enklare vardagliga aktiviteter** som oftast utförs i den enskildes **närmiljö**.

Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

3.3.2 Kriterier

- Den enskilde löper risk att bli isolerad.
- Den enskilde behöver personligt stöd för att komma ut bland andra människor.
- Stöd i frigörelseprocessen

Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska det behov som går utöver vad som är normalt föräldraansvar för ett barn i motsvarande ålder ligga till grund för bedömningen.

Barnets/ungdomens behov av att ha erfarenheter tillsammans med någon annan vuxen än sina föräldrar kan vägas in i bedömningen. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde.

Avgränsningar: Ledsagarservice kan normalt inte användas för utrikes semesterresor (HFD 2011 ref.60), semesterresor eller rekreationsresor.

Insatsen ska inte heller beviljas för att den enskilde behöver ha någon med sig vid läkarbesök. Om ledsagarservicen är beviljats för en specifik typ av aktivitet och denna upphör är det inte givet att insatsen får användas till andra aktiviteter. Beslutet ska då omprövas.

Behovet är tillgodosett: Om den enskilde är beviljad andra insatser som bedöms uppfylla samma behov eller där behovet ska tillgodoses t.ex. bostad med särskild service eller personlig assistans.

Om aktiviteten ingår under föräldraansvaret.

Vad ingår i insatsen: Stöd till och från samt under aktivitet.

I beslutet bör framgå om vad som ingår – d.v.s. om ledsagningen endast omfattar förflyttning till och från aktivitet eller också omfattar insatser under eller i samband med aktiviteten.

Vad ingår inte: I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad eller medicinska insatser.

Ledsagaren kan bistå med enklare toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning.

Ledsagarservice får inte användas som transport med bil istället för t ex färdtjänst. Ledsagaren ska inte företräda den enskilde juridiskt, ekonomiskt eller medicinskt.

3.2.3 Beslut om ledsagarservice

Beslutet tas i antal timmar per vecka.

I utredningen skrivs in vilken aktivitet som ledsagningen ska användas till.

Vägledande nivå: 2 timmar per vecka. Finns skäl att bevilja utöver detta ska ärendet diskuteras i arbetsgruppen och därefter ska skälen tydligt motiveras i utredningen.

Timmar som inte används kan inte sparas.

Ekonomi: Insatsen är kostnadsfri. Den enskilde betalar sina egna omkostnader.

3.2.4 Beslut om ledsagarservice när den enskilde bor på LSS-boende

I insatserna bostad med särskild service för barn, unga och för vuxna ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av individuellt anpassad ledsagning ska normalt därför tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen.

Utifrån den enskildes behov kan det i undantagsfall finnas situationer där det finns skäl att bevilja insatsen ledsagning. Dessa skäl ska då diskuteras i arbetsgruppen och därefter tydligt motiveras i utredningen.

3.2.5 Ledsagarservice till barn

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Därför ska bedömningen av ledsagare göras i jämförelse med barn utan funktionsnedsättning i samma ålder. Föräldraansvaret för ett barns aktiviteter måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är.

Ansvar för att barnet kommer till och från skolan faller under föräldraansvaret.

Ledsagarservice beviljas inte vid skolskjuts.

3.2.6 Ledsagarservice i samband med tand- och sjukvård

Beviljas inte enligt LSS. Kan sökas enligt Socialtjänstlagen.

3.2.7 Ledsagarservice i samband med resa

Vid ansökan om ledsagarservice i samband med resa är det de individuella behoven och syftet med resan som ska ligga till grund för beslutet. Detta ska tydligt dokumenteras och motiveras i utredningen.

Ledsagarservice kan normalt inte användas för utrikes semesterresor (HFD 2011 ref.60) då huvudsyftet är att insatsen ska utföras i den enskildes närområde. Enligt HFD beviljas inte utökad/tillfällig ledsagning i samband med semesterresor/rekreationsresor. HFD anser att åka på utrikes semesterresor normalt inte anses vara av enklare aktiviteter eller att bryta isolering enligt lagstiftarens mening.

3.2.8 Skillnad mellan kontaktperson och ledsagare

Skillnaden mellan insatserna kontaktperson och ledsagarservice är att en kontaktperson innebär icke-professionellt stöd och ska tillgodose det vardagliga behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Ledsagarservice har mer karaktär av en följeslagare ute i samhället.

3.4 Biträde av kontaktperson § 9:4

Insatsen kontaktperson ges som ett **icke professionellt stöd** av någon med stort engagemang och intresse för andra människor.

3.4.1 Syfte

Syftet med insatsen är att tillgodose behovet av **social kontakt, bryta isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet**. Uppmuntra den enskilde att ta egna initiativ, knyta kontakter och komma ut i samhället. Insatsen ska ges som ett icke professionellt stöd och innehåller ingen omvårdnad. Kontaktpersonen är en relation med en medmänniska som beviljas oftast när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras.

Kontaktpersonen har inte något juridiskt ansvar i sitt uppdrag. Kontaktpersonen kan ge råd till den enskilde i situationer som inte är av komplicerad natur.

3.4.2 Kriterier

Behov av kontaktperson kan föreligga om den enskilde:

- Har ett bristfälligt socialt nätverk, saknar eller liten kontakt med anhöriga. Saknar arbetsgemenskap.
- Är ensamboende.
- Inte själv kan tillgodose behovet av samvaro med andra.
- Inte själv kan tillgodose behovet av en meningsfull fritid.

Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen.

Vid bedömning av behovet av kontaktperson till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder. Också kamratkontakter i skola och fritidsverksamhet ska vägas in.

Avgränsningar: Något krav på särskild yrkeskompetens hos kontaktpersonen kan inte ställas. Detta innebär att insatsen inte kan beviljas när kravet på specialkompetens är alltför omfattande.

Behovet är tillgodosett: på annat sätt till exempel genom arbetsgemenskap, stöd från anhöriga, fritidsverksamhet eller kamratkontakter i skola. Bor den enskilde i bostad med särskild service anses behovet tillgodosett genom boendeformen.

Vad ingår i insatsen: Samvaro och hjälp att komma i kontakt med personer i samhällslivet. Råd i situationer som inte är komplicerade.

Vad ingår inte: Omvårdnad och medicinska insatser ingår inte i insatsen. Kontaktpersonen ska inte företräda den enskilde juridiskt, ekonomiskt eller medicinskt.

3.4.3 Beslut om kontaktperson

Vägledande nivå: Fysiska träffar regelbundet 2 gånger per månad däremellan eventuell telefonkontakt. Finns skäl att bevilja utöver detta ska ärendet diskuteras i arbetsgruppen och därefter ska skälen tydligt motiveras i utredningen.

Ekonomi: Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar sina egna omkostnader. Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

3.4.4 Beslut om kontaktperson när den enskilde bor på LSS-boende

I insatserna bostad med särskild service för barn och unga samt för vuxna ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av kontaktperson ska normalt därför tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen.

Utifrån den enskildes behov kan det i undantagsfall finnas situationer där det ändå finns skäl att bevilja insatsen kontaktperson. Dessa skäl ska då diskuteras i arbetsgruppen och därefter tydligt motiveras i utredningen.

3.4.5 Beslut om kontaktperson till barn och unga

Insatsen är inte aktuell för yngre barn. Barn lever inte ett sådant liv att insatsen behövs för att bryta isolering. Ett barn har familj, förskola/skola samt eventuellt andra insatser för stöd och service.

Tonåringar med funktionsnedsättning och som för sin ålder lever ett isolerat liv, kan ha rätt till kontaktperson. Bedömningen ska diskuteras i arbetsgruppen och motiveras i bedömningen.

3.4.6 Skillnad mellan kontaktperson och ledsagare

Skillnaden mellan insatserna kontaktperson och ledsagarservice är att en kontaktperson innebär icke-professionellt stöd och ska tillgodose det vardagliga behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Ledsagarservice har mer karaktär av en följeslagare ute i samhället.

3.5 Avlösarservice i hemmet § 9:5

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt **övertar omvårdnaden** från föräldrar, anhöriga eller andra närstående. Insatsen **utförs i hemmet och dess närmiljö**. Avlösarservice kan ges som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Avlösarservice kan utföras när som helst på dygnet oavsett veckodag. Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och med stor flexibilitet.

3.5.1 Syfte

Genom insatsen ska vårdnadshavare, familjehem eller make/maka/sambo bli avlastade i omvårdnadsarbetet och få möjlighet till rekreation och kunna utföra sysslor utanför hemmet. Därtill ska föräldrar genom insatsen få möjlighet att kunna utföra aktiviteter med andra barn i familjen.

Avlösarservice i hemmet kan vara ett alternativ till korttidsvistelse utanför det egna hemmet. I valet mellan de bägge avlösningsformerna ska det tas hänsyn till den enskildes och de anhörigas önskemål.

3.5.2 Kriterier

Behov av avlösarservice föreligger när den enskilde normalt får sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett av föräldrar/anhöriga i sitt hem och dessa behöver avlösning för att:

- Få avkoppling
- Kunna uträtta sysslor utanför hemmet
- Kunna resa bort
- Kunna delta i aktiviteter själv eller tillsammans med t.ex. syskon

Avgränsningar: Avlösarservice som insats innefattar inte den enskildes behov av regelbundna aktiviteter, utan är avsedd att avlasta anhöriga.

Avlösarservice ska inte ersätta förskola, fritids eller korttidstillsyn.

Avlösarservice beviljas inte då den som ska avlösas förvärvsarbetar, utan är till för att den ska kunna koppla av och utföra aktiviteter som den enskilde inte kan delta i.

Vid prövning avseende mindre barn skall särskilt beaktas om behov av avlösarservice i hemmet föreligger med hänsyn till vad som normalt får anses falla inom ramen för det föräldrabalkens föräldraansvar. Jämförelse får göras med vad som är normalt för barn i samma ålder

Behovet är tillgodosett: vid beviljad personlig assistans eller korttidsvistelse. Behovet kan också vara tillgodosett genom insatser som möjliggörs genom beviljat omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning.

Vad ingår i insatsen: Omvårdnad och all individuell hjälp i anslutning till insatsen.

Vad ingår inte: Det ingår inte i avlösarens uppgift att ansvara för andra barn i familjen, vänner eller att sköta hushållssysslor. Insatsen kan inte användas med syfte att underlätta anhörigs yrkesutövning eller studier.

3.5.3 Beslut om avlösarservice

Beviljas timmar per månad.

Vägledande nivå: 10 timmar per månad. Kan beviljas upp till 20 timmar per månad om inga andra insatser finns. Finns skäl att bevilja utöver detta ska ärendet diskuteras i arbetsgruppen och därefter ska skälen tydligt motiveras i utredningen.

Ekonomi: Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar sin egna eventuella omkostnader i samband med avlösarservicen.

3.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet § 9:6

Korttidsvistelse kan fungera både som regelbunden och akut insats. Korttidsvistelse innebär att den enskilde **tillfälligt vistas utanför sitt eget hem under** kortare eller längre period. Korttidsvistelse kan ske i olika former där de vanligaste är korttidshem, stödfamilj och läger/kolonivistelse.

Korttidsvistelse utanför hemmet ska vara ett alternativ/ komplement till avlösarservice. I valet mellan de bägge insatserna tas stor hänsyn till den enskildes och anhörigas önskemål.

Korttidshem är ett tillfälligt boende där personer som tillhör personkretsen vistas enligt beslut. Varje individ ska kunna påverka vad den vill göra och har behov av. Personen ska få stöd och omvårdnad efter behov. Det ska vara en meningsfull vardag utifrån personens förutsättningar. Meningsfulla aktiviteter och ge möjlighet till utveckling. Den enskilde ska kunna träffa nya vänner och hitta gemenskap. Ska känna sig trygga och sedda. Östra Göinge kommun har i dagsläget inget eget korttidshem, utan köper plats efter behov.

Stödfamilj kan vara en familj, par eller ensamstående som tar emot en person tillhörande personkretsen. En stödfamilj har inte alltid någon särskild utbildning. Stödfamiljen blir ett komplement till den egna familjen. Stödfamiljen har uppdraget genom kommunen efter utredning.

Lägervistelse handlar inte om läger i allmänhet utan om en kvalificerad insats. Läger bedöms och beslutas per tillfälle. Vid ansökan om läger bedöms max en lägervistelse per år motsvara goda levnadsvillkor.

Vilken form av korttidsvistelse som beviljas skrivs inte i beslutet (förutom läger), men handläggarens resonemang ska framgå i handläggarens bedömning.

3.6.1 Syfte

Syftet är dels att brukaren ska erbjudas miljöombyte, stimulans och rekreation, dels att anhöriga ska få avlösning och utrymme för avkoppling. Insatsen är också ett sätt att öka självständigheten och bryta ett ensidigt beroende mellan barn och föräldrar.

3.6.2 Kriterier

Behov av korttidsvistelse föreligger när:

- Den enskilde får sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett av föräldrar eller anhöriga i sitt eget hem.
- De anhöriga behöver perioder av avlösning i omvårdnadsarbetet för att få utrymme för avkoppling
- Den enskilde har ett behov av miljöombyte och rekreation eller behöver bli mer självständig och minska beroendeförhållandet mellan barn och familj.

Avgränsningar: Vid prövning av barns behov av korttidsvistelse ska särskilt beaktas att barns behov av miljöombyte och rekreation utanför familjen får anses som små. Dessa behov

ökar successivt med stigande ålder. Jämförelse får göras med vad som är normalt föräldraansvar och för barn i samma ålder. Även föräldraansvaret ska vägas in.

Korttidsvistelse beviljas i normalfallet inte för vuxna personer som är beviljade personlig assistans. För barn och ungdomar med assistans gäller en restriktiv individuell bedömning. Detsamma gäller om den enskilde är beviljad bostad med särskild service.

I de fall den sökandes anhöriga arbetar som hens personliga assistenter utesluter det inte att ett behov av insatsen korttidsvistelse utanför hemmet kan finnas för att möjliggöra att anhöriga ska avlastas i omvårdnadsarbetet. Prövningen av det behovet ska enligt HFDs mening då göras endast utifrån det omvårdnadsarbete som inte omfattas av den beviljade personliga assistansen. Prövningen ska alltså göras på motsvarande sätt som om den funktionsnedsatte anlitat utomstående assistenter.

Föräldrar som är separerade och som har barnet boende hos sig växelvis anses få avlastning under den tid som barnet bor hos den andra föräldern. Utifrån barnets bästa beaktas också att minimera antalet miljöer att förhålla sig till, vilket kan vara påfrestande inte minst utifrån funktionsnedsättningen.

Insatsen ska inte användas för att möjliggöra studier eller arbete för föräldrarna.

Behovet är tillgodosett: Om den enskilde har sina behov av miljöombyte och rekreation faktiskt tillgodosett på annat sätt t.ex. genom andra insatser i form av personlig assistans, ledsagning, boende eller på egen hand.

Behovet räknas också som tillgodosett om anhöriga avlastas genom andra insatser så som t.ex. avlösarservice, ledsagning eller på egen hand.

Föräldrar som är separerade och som har barnet boende hos sig växelvis anses få avlastning under den tid som barnet bor hos den andra föräldern.

Vad ingår i insatsen: Omsorg, omvårdnad och aktiviteter.

Vad ingår inte: Resor till och från korttidsvistelsen ingår inte i insatsen korttidsvistelse. Detta styrks av en dom från Kammarrätten i Göteborg, mål nr 5310-1994. Resor till och från korttidsvistelse anordnas och bekostas av föräldrarna eller den funktionshindrade.

3.6.3 Beslut om korttidsvistelse

Anges i antal dygn per månad. Anges inte när (t.ex. inte en helg per månad) eller var.

Vid beslut om läger skrivs beslutet för de datum som lägret är.

Vägledande nivå: startar med 2 dygn per månad samt 7 extra dygn per år. Finns skäl att bevilja utöver detta ska ärendet diskuteras i arbetsgruppen och därefter ska skälen tydligt motiveras i utredningen.

En absolut gräns för att överväga annan insats, bostad med särskild service, är när behovet överstiger 14 dygn per månad.

Ekonomi: Avgifter för mat och aktiviteter ingår inte i insatsen utan betalas av den enskilde eller dess vårdnadshavare.

3.7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år § 9:7

Enligt lagen: Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov.

Barn/skolungdomar med omfattande funktionsnedsättning, som har förvärvsarbetande eller studerande vårdnadshavare kan ibland, av olika anledningar, inte klara sig själv före eller efter skoldag eller under lov. När ordinarie **fritids** upphör kan den enskilde ha rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet från och med juli månad det året ungdomen **fyller 13 år**.

3.7.1 Syfte

Tillförsäkra ungdomen en trygg situation och en meningsfull sysselsättning i anslutning till skoldagen och på lov. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara mycket varierande. Det innebär att tillsynen måste kunna utformas flexibelt med utrymme för individuella lösningar.

3.7.2 Kriterier

Behov av korttidstillsyn föreligger om den enskilde:

- Är över 12 år, dock längst fram till sommarlovet det året ungdomen slutat gymnasiet.
- Behöver tillsyn före och/eller efter skoldagen samt på lov.
- Behöver meningsfulla aktiviteter efter skolan.

I förarbetena till LSS nämns vissa undantag. Korttidstillsyn kan därför i vissa väldigt speciella undantagsfall även beviljas utifrån social aspekt. Dessa särskilda skäl ska då tydligt framgå i utredningen.

Avgränsningar: Korttidstillsyn kan beviljas under hela den tid elever går i grund/ grundsärskolan samt gymnasie/gymnasiesärskolan. Rättigheten upphör efter avslutad gymnasie.

Korttidstillsynen har samma tider som för ordinarie skolbarnomsorg.

Behovet är tillgodosett: Om den enskilde har tillsyn t.ex. genom stöd från anhöriga eller annan, eller genom deltagande i annan fritidsverksamhet.

Vad ingår i insatsen: Omvårdnad i anslutning till insatsen.

Vad ingår inte: Korttidstillsyn ska inte ersätta personlig assistans.

Korttidstillsyn erbjuds inte på kvällar, nätter, veckoslut och i samband med större helger.

3.7.3 Beslut om korttidstillsyn

Beslut om korttidstillsyn fattas från och med höstterminen det år ungdomen fyller 13 år. I beslutet anges inte någon tidsspecificering då både skoltider och vårdnadshavarnas arbetsschema kan ändras.

Tidsbegränsning: Beslutet tidsbegränsas och beviljas som längst till dess att gymnasieskolan avslutas.

Ekonomi: Avgift får tas ut för kost. Fickpengar och kostnader för eventuella aktiviteter står den enskilde för. Körning till och från korttiden ingår inte.

3.8 Boende för barn och ungdomar § 9:8

Enligt lagen: Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Ett av socialtjänstens viktigaste mål är att skapa förutsättningar för att barn ska kunna växa upp i sitt föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga är en insats som kan komma i fråga först om barnet, **trots omfattande olika stödinsatser i hemmet, inte kan bo i föräldrahemmet.** Boende i bostad med särskild service för barn och ungdomar är ett komplement till föräldraskapet och föräldraansvaret. Behovet kan även uppkomma på grund av skolgång på annan ort.

Rättigheten avser barn och ungdomar till och med det år barnet fyller 18 eller fram till dess att skolgången upphör. Ett övervägande bör göras då den enskilde fyllt 18 år, om det i stället är lämpligt med bostad med särskild service för vuxna.

Vid misstankar om brister i föräldrars förmåga ligger alltid utredningsansvaret hos socialsekreterare inom barn och unga. Familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdom är frivilliga boendeformer och skall i förhållande till barnets hem erbjuda en kompletterande varaktig uppväxtmiljö. Gränsen mellan olika boendeformer bör vara mjuk med utgångspunkten att med föräldrahemmet som bas hitta den bästa lösningen för barnet/ungdomen.

Barn och unga med LVU kan placeras på boende enligt LSS. Det krävs då att boendet har tillstånd att bedriva vård enligt LVU samt att en personkretsbedömning är gjord. Det är viktigt med ett nära samarbete mellan LSS-handläggare och LVU-handläggaren i dessa ärenden.

3.8.1 Familjehem

Av 2 § förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade framgår att med familjehem avses detsamma som i 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen, det vill säga ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

Familjehem innebär att barnet, på begäran av vårdnadshavaren, bor hos en annan familj än den ursprungliga. Det är här fråga om en plusinsats i förhållande till SoL. Självfallet ställs det minst lika stora krav på de familjehem där barn placeras som en insats enligt LSS som de som ställs av socialtjänsten i fråga om andra familjehem.

Rätten till övriga stöd- och serviceinsatser enligt LSS gäller för svårt funktionshindrade barn och ungdomar som bor i familjehem på samma sätt som för svårt funktionshindrade barn och ungdomar som bor i sina föräldrahem.

3.8.2 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Bostad med särskild service är en insatsform för barn med mycket omfattande behov av särskilt och speciellt stöd som ställer krav på tillgång till personal med kvalificerad och särskild kompetens. Det är ofta frågan om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov. Barn och ungdomar i behov av bostad med särskild service kan i princip vara i alla åldrar upp till dess att deras skolgång upphör. Även om det i de flesta situationer är lämpligare att tillgodose yngre barns behov med kvalificerade insatser i föräldrahemmet eller i familjehem, finns ingen nedre åldersgräns för boende med särskild service. Bakgrunden är bland annat att vissa barn har stora behov av kvalificerad, särskilt utbildad personal och teknisk utrustning.

Insatsen bostad kan också ges i samband med skolgång på annan ort då ungdomen inte kan genomföra studier utan stöd i boende.

3.8.3 Gymnasieskola på annan ort

När det gäller boende kopplat till skolgång på annan ort förutsätts att den enskilde har omfattande behov av stöd i vardagen samt att skolan ligger på icke pendlingsbart avstånd från föräldrahemmet, det vill säga att dagspendling inte är möjlig. Detta avgörs individuellt för den sökande och dess funktionsnedsättning.

Skolgången måste fullföljas för att rätten till insats ska kvarstå.

3.8.4 Syfte

För barn och ungdomar, som omfattas av lagen och som inte kan bo hos sina föräldrar trots olika stödåtgärder, kan bostad med särskild service eller boende i familjehem för barn och ungdomar vara ett alternativ. Behovet kan även uppkomma på grund av skolgång på annan ort. Boende i bostad med särskild service för barn och ungdomar är ett komplement till föräldraskapet och föräldraansvaret.

Boende för barn och ungdom enligt LSS ska vara frivilligt valt och i förhållande till barnets hem vara en kompletterande varaktig uppväxtmiljö.

3.8.5 Kriterier

Behov av boende för barn och unga föreligger om den enskilde:

- Behöver vistas i annat boende för att få tillgång till specialiserad verksamhet för undervisning, medicinsk eller annan vård.
- Om barnet eller den unga, trots olika andra stödinsatser, regelbundet och till övervägande del behöver vistas i annat boende.

Insatsen ska ses som ett varaktigt komplement till det egna föräldrahemmet. Den kan endast bli aktuell för ett barn eller en ungdom med omfattande stödbehov till följd av funktionsnedsättning när det inte längre finns möjlighet att bo kvar hemma med andra stödinsatser, och det därför finns behov av särskilt stöd i särskild boendeform.

Barn och ungdomar som är i behov av detta boende har ett mycket omfattande stöd/omvårdnads och servicebehov. Yngre barn ska i första hand erbjudas familjehem. Med yngre barn avses i första hand barn under 13 år enligt beslut av nämnden för personer med

funktionsnedsättning (dnr. 2011/00237)

Avgränsningar: Omsorgssvikt på grund av brister i föräldraförmåga utreds på andra grunder och kan aldrig kompenseras med insats enligt LSS.

Behovet är tillgodosett: Om barnet/ungdomen till övervägande del kan bo i föräldrahemmet med kompletterande stödinsatser.

Vad ingår i insatsen: Omsorg och omvårdnad ingår i insatsen bostad med särskild service för barn och ungdomar. I omsorgen ingår att stödja och hjälpa personerna med dagliga personliga behov som de kan ha svårigheter att klara.

I bostad med särskild service ingår stöd i samband med aktiviteter, kultur- och fritidsverksamhet, vilket skall bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk. Den enskilde ges stöd så att egna intressen och önskemål tas tillvarata. Utföraren skall bistå den enskilde med planering för deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter.

Hälsa- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå ingår i bostad med särskild service men inte i familjehem.

Vad ingår inte: fortsatt boende enligt § 9:8 efter att ungdomen fyllt 18 år. Ny ansökan, utredning samt eventuellt beslut om boende enligt § 9:9 ska göras.

Hälsa- och sjukvårdsinsatser ingår inte vid familjehem.

Kontakter med skola, myndigheter, hälsa- och sjukvård och övriga angelägenheter utanför bostad med särskild service åvilar föräldrarna utifrån föräldraansvaret.

3.8.6 Beslut om boende för barn och unga

Typ av boendeform anges i beslutet.

Beslutet ska klargöra att rätten till insatsen gäller till och med det år ungdomen fyller 18 år eller fram till dess att ungdomen har avslutat sina gymnasiestudier.

Ekonomi: Föräldrarna är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Detta sker i form av underhållsbidrag enligt 20 § LSS.

Avgift får tas ut för kost. Den enskilde/vårdnadshavare bekostar egna aktiviteter.

3.9 Bostad med särskild service för vuxna § 9:9

Enligt lagen: Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

Med insatsen bostad med särskild service avses ett boende med fast personalstöd. I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Genom insatsen ska den enskilde få en fullvärdig lägenhet där hyreslagens regler är tillämpliga. Personal arbetar med att stödja och handleda utifrån ett socialt, pedagogiskt och psykosocialt perspektiv. Omfattningen av tillsyn- och omvårdnad styr valet av boendetyp mellan servicebostad och gruppboendestad.

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS finns i tre former:

3.9.1 Servicebostad

En servicebostad är en fullvärdig bostad där **omfattande service och vård kan ges dygnet runt av** en fast personalgrupp. Det ska finnas personal i den omfattning och med den kompetens som behövs för att täcka de boendes hela stödbehov.

Serviceboende är ett mellanting mellan ett helt självständigt boende i en egen lägenhet och en lägenhet i en gruppboende. En servicebostad har tillgång till gemensam service, larm och stöd av fast anställd personal. Lägenheterna ska vara anpassade efter den enskildes behov och oftast finnas i samma eller kringliggande hus.

En servicebostad är i normalfallet lämplig för en person som:

- dagligen behöver hjälp men inte har ständigt behov av att personal finns i närheten
- inte har ett stort behov av spontant stöd
- till viss del kan vara självständig och klarar av att vara själv
- i förväg tillsammans med personal kan planera vilket stöd som behövs
- själv kan kalla på hjälp genom att kontakta personal

3.9.2 Gruppboende

Gruppboende är ett bostadsalternativ för personer med ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre **kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig**. En gruppboende består av ett litet antal (oftast 4-6 lägenheter) med gemensamma utrymmen och där service och vård kan ges alla tider på dygnet av en fast personalgrupp. Det ska finnas personal i den omfattning och med den kompetens som behövs för att täcka de boendes hela stödbehov.

En gruppboende är i normalfallet lämpligt för en person som har behov av:

- Stöd och hjälp från personal dygnet runt
- Att kunna få direkt och spontant stöd av personal flera gånger om dagen
- Stöd och hjälp med omvårdnad såsom till exempel med personlig hygien, måltider, klädsel och förflyttningar i och utanför bostaden, göra tillvaron begriplig och att kommunicera
- Stöd för att vara tillsammans med andra, som familj och vänner

3.9.3 Särskilt anpassad bostad

Syftet är att underlätta för personer som p.g.a. sin funktionsnedsättning inte fullt ut klarar egen bostad. Bostaden ska vara anvisad av kommunen och ha en **viss grundanpassning**. I boendet finns **ingen fast personalbemanning**. I boendeformen ingår inte heller omvårdnad, fritidsverksamhet eller kulturella aktiviteter. Den enskildes stödbehov får tillgodoses genom andra insatser så som t.ex. personlig assistans, boendestöd eller hemtjänst.

Det ska i första hand prövas om anpassningar i befintlig bostad kan tillgodose behovet av en anpassad bostad. Anpassningar i befintlig bostad kan inte beviljas som särskilt anpassad bostad.

För att få annan särskilt anpassad bostad ska den enskilde ha fysiska och/eller psykiska behov utifrån svårigheter att förflytta sig såväl inom som utomhus, alternativt behov av att bo i en bostad utan lokaler som delas med andra människor.

3.9.4 Syfte

Bostad med särskild service för vuxna är en insats som skall tillgodose behovet av ett eget och, så långt som möjligt, självständigt boende för personer med omfattande funktionshinder som

saknar egen bostad eller bor tillsammans med anhörig. Insatsen möjliggör för vuxna med ett stort omvårdnadsbehov att lämna föräldrahemmet och få ett eget hem. Boendet ska möjliggöra livskvalitet, goda utvecklingsmöjligheter och ett självständigt liv.

3.9.5 Kriterier

Behov av bostad med särskild service för vuxna föreligger om personen har så omfattande behov av omvårdnad och service att detta inte kan tillgodoses i ett ordinärt boende med andra stödinsatser och/eller bostadsanpassning. Den sökande bör ha behov av hjälp/stöd dygnet runt. Hjälpen kan utgöras av praktisk hjälp eller av mer vägledande karaktär.

Som stöd i bedömningen kan handläggaren använda sig av Socialstyrelsens 7 punkter (från publikationen år 2018 "Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS). Punkterna är:

- Äta, dricka och förflytta sig
- Sköta personlig hygien och klä sig
- Sköta hemmet, tillreda måltider, göra ärenden och inköp
- Kommunicera, upprätthålla sociala kontakter och bryta isolering
- Göra tillvaron begriplig, förutsägbar och trygg. Planera framåt
- Göra tillgänglig den hälso- och sjukvård, inklusive habilitering, rehabilitering och hjälpmedel samt den tandvård som den enskilde behöver
- Se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot den enskilde polisanmäls

Avgränsningar: Ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov ska föreligga. Sociala faktorer/aspekter är inte avgörande för behovet av insatsen.

Behovet är tillgodosett: Om den sökande har ett enskilt boende där behoven faktiskt tillgodoses med andra insatser från kommunen så som t.ex. boendestöd, ledsagning, hemtjänst, daglig verksamhet etc. Om hjälpmedel eller annan bostad som bostadsanpassats är tillräckligt.

Vad ingår i bostad med särskild service: Omsorg och omvårdnad ingår i insatsen bostad med särskild service för vuxna. I omsorgen ingår att stödja och hjälpa personer med funktionsnedsättning med de dagliga personliga behov som de kan ha svårigheter att klara.

Hälso- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå.

Det ingår, vid behov, hjälp eller hjälp för planering av kultur- och fritidsverksamhet som erbjuds både inom den kommunala organisationen och i samhället i övrigt. Bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk. Inom bostadens ram ska den enskilde även ges stöd så att egna intressen och önskemål tillvaratas.

Vad ingår inte:

- I särskilt anpassad boendeform ingår inte fast bemanning. I boendeformen ingår inte heller omvårdnad, fritidsverksamhet eller kulturella aktiviteter.
- Hyran ingår inte. I hyran ingår vatten, el, värme och basutbud TV.
- Hemförsäkring.
- Möbler, mat och personliga utgifter.

- Kostnad för resor till/ från privata ärenden eller aktiviteter på fritiden. När personal följer med på aktiviteter betalar verksamheten för personalen.
- Kontaktperson. (Kan beviljas i undantagsfall boende med svagt nätverk och som saknar sociala kontakter).

3.9.6 Beslut om bostad med särskild service för vuxna

Endast insatsen bostad med särskild service anges i beslutet. Vilken typ av boendeform/ vilket boende specificeras inte i beslutet. (Det är ett verkställighetsbeslut)
Om ansökan gäller ett specifikt boende, avslås denna och beslut ges om bostad med särskild service.

Ekonomi: Hyra, mat och omkostnader betalas av den enskilde. Hyreskostnaden beror på bland annat lägenhetens storlek.
Den boende bekostar egna aktiviteter.

3.10 Daglig verksamhet § 9:10

Enligt lagen: Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

3.10.1 Syftet

Syftet med insatsen är att skapa en **meningsfull sysselsättning** utanför det egna hemmet. Sysselsättningen ska bidra till personlig utveckling, stimulans, meningsfull tillvaro, gemenskap samt främja delaktighet i samhället. Verksamheten ska vara individuellt anpassad och bör innehålla aktiviteter både med habiliterande inriktning och arbetslivsinriktade uppgifter. Daglig verksamhet är inte en anställningsform.

3.10.2 Kriterier

Innan beslut om daglig verksamhet fattas bör bedömning om arbetsförmågan göras för att pröva möjligheten till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden eller möjlighet till studier. Arbetsförmedlingen ska först uttömma sina resurser innan beslutet om daglig verksamhet fattas. Målet bör om möjligt vara att utveckla den enskildes förutsättningar till arbete. Det är angeläget att det regelbundet prövas möjligheterna till arbete på den öppna arbetsmarknaden eller andra anställningsformer. Detta utreds av arbetsförmedlingen.

Daglig verksamhet beviljas endast personer som **inte står till den ordinarie arbetsmarknadens förfogande**.

Daglig verksamhet riktar sig till personer som tillhör **personkrets 1 och 2**, som är i yrkesverksam ålder, som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Personer som ingår i personkrets 3 är inte berättigad insatsen enligt LSS, men kan söka insatsen enligt SoL. För att definiera yrkesverksam ålder tillämpas lag om anställningsskydd (LAS), utifrån att detta kan likställas med att leva som andra. Där regleras hur länge en arbetstagare har rätt att kvarstå i anställning, det vill säga till vilken ålder en person har rätt att arbeta innan pensionering. Från och med 2023-01-01 kvarstår rätten till anställning till och med slutet av

den månad personen fyller 69 år.

Avgränsningar:

- Personer tillhörande personkrets 3
- Personer som kan stå till ordinarie arbetsmarknadens förfogande
- Personer som förvärvsarbetar
- Personer som deltar i utbildning
- Personer som har pågående insatser från kommunen, arbetsförmedlingen och/eller försäkringskassan som t.ex. berör arbetslivsintroduktion eller lönebidragsanställning
- Personer över pensionsåldern

Behovet är tillgodosett: Om kundens behov av sysselsättning i vardagen är tillgodosett på annat sätt.

Vad ingår: Sysselsättning, omvårdnad, stöd samt viss hälso- och sjukvård.

Vad ingår inte: Daglig verksamhet tillgodoser inte behov av tillsyn innan eller efter verksamheten. Ett sådant behov får tillgodoses med andra insatser.

3.10.3 Beslut om daglig verksamhet

Endast insatsen daglig verksamhet anges i beslutet. Vilken typ av daglig verksamhet/ vilket ställe specificeras inte.

Omfattningen specificeras inte i beslutet. (Görs i verkställigheten)

Ekonomi: Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde bekostar maten. Den som deltar i daglig verksamhet erhåller habiliteringsersättning.

Resor till och från daglig verksamhet: Resor till och från daglig verksamhet ska i första hand ske med allmänna kommunikationer. Om detta inte är möjligt på grund av personens funktionsnedsättning kan resor ske med färdtjänst.

4. Övrig information

4.1 Akuta ärende

Insatser enligt LSS beviljas inte för att avhjälpa en akut situation för den enskilde.

Vid akuta ärenden som berör missförhållande för barn ska anmälan lämnas till barnhandläggare.

Vid akuta ärenden som berör vuxna hänvisas den enskilde till myndighetens SoL-handläggare om behovet är omsorgsinsatser. Är det fråga om ett akut behov utifrån exempelvis bostadslöshet, ekonomisk hjälp eller våld i nära relationer ska istället anmälan skickas till respektive ansvarig inom kommunen alternativt att den enskilde hänvisas till rätt instans.

Om den enskilde dock redan har fått ett gynnande beslut om korttidsvistelse eller boende enligt LSS kan det bli aktuellt att behöva verkställa insatsen omgående om den enskildes situation kräver det och det är förenligt med den enskildes bästa. Samverkan behöver ske med

Hälsa och omsorg i dessa ärenden för att gemensamt kartlägga vilka insatser som är bäst lämpade och när de kan verkställas. Det är inte självklart att en insats om korttidsvistelse eller boende enligt LSS kan verkställas med omedelbar verkan. För att öka möjligheterna att tillgodose den enskildes behov av insatser på bästa sätt samt för att förebygga att den enskilde skulle fara illa, är det mycket viktigt att samverka med vuxenhandläggare och verkställigheten på Hälsa och Omsorg påbörjas så snart behovet uppdagas.

4.2 Anhöriga, anhörigstöd och anhörigansvar

Enligt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen ska ansvarig nämnd erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, eller äldre, alternativt som stödjer en närstående med funktionshinder. Närstående är enligt lagen den som vårdas. Anhörig den som stödjer och vårdar den närstående.

Det förekommer att barn under 18 år ger omfattande stöd eller hjälp till föräldrar eller syskon. Barn under 18 år faller inte in under bestämmelsen i 5 kap 10 § socialtjänstlagen. Dessa barn behöver givetvis någon form av stöd, men detta regleras inom ramen för Socialtjänstlagen 5 kap 1 § samt enligt hälso- och sjukvårdslagen, HSL (2017:30) 5 kap 7 §.

Östra Göinge kommuns anhörigstöd erbjuder rådgivning för anhöriga som vårdar eller stödjer någon närstående som inte själv klarar sin vardag. Nås enklast genom kommunens växel.

4.3 Anmälningsskyldighet

4.3.1 Behov av företrädare

Handläggare har enligt 15 § p. 6 LSS skyldighet att anmäla till överförmyndaren när en person omfattas av § 1 LSS kan antas ha behov av förmyndare, förvaltare eller god man.

4.3.2 Anmälan om missförhållande – Lex Sarah

Enligt 24 b § LSS ska personal genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får eller som kan komma ifråga för insatser inom LSS. Rapportering av missförhållande eller påtaglig risk för ett missförhållande ska alltid rapporteras i enlighet med rutiner för Lex Sarah.

4.3.3 Anmälan enligt Lex Maja

Lex Maja är en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (OSL) vilket möjliggör att bryta sekretessen genom att anmäla till länsstyrelsen eller polisen att ett djur tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller uppenbart visar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

4.3.4 Barn som far illa

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla om de i sin verksamhet får

kännedom om något som kan innebära att den behöver ingripa till ett barns skydd. Denna skyldighet omfattar även verksamhet enligt LSS.

Anmälan ska göras till socialsekreterare på barn och familj för utredning av barnets behov och situation. Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL innebär att sekretessen mellan olika verksamheter bryts.

4.4 Ansvarsfördelning mellan kommuner

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning om var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser.

Det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälpinsatser enligt LSS för enskilda oavsett om han eller hon tillfälligt eller under en längre tid vistas i en annan kommun (vid t.ex. längre studier, vistelse i sommarhuset, ledsagning för teaterbesök i annan kommun). Om personen varaktigt vill tillhöra den kommun där hen faktiskt vistas kan hen begära förhandsbesked om att få insatser enligt LSS i vistelsekommunen.

Bosättningskommunen ska ansvara för insatser enligt LSS till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun. Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt SoL som kan behövas i den akuta situationen.

Vistelsekommunen är också skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service enligt LSS. Med kortare tid avses vistelser upp till 6 månader. Bosättningskommunen ska då ersätta vistelsekommunen för kostnaderna för att verkställa beslut.

4.5 Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun

Den kommun som beslutat om boende i en annan kommun, oavsett om boendet är en insats enligt LSS eller SoL, har ansvar för alla insatser enligt LSS som den enskilde kan ha behov av. T.ex. om Östra Göinge har placerat ett barn enligt LVU med tillhörighet till personkretsen enligt § 1 LSS på annan ort och familjehemmet där söker avlastande insatser såsom ex korttidsboende eller avlösarservice, är det Östra Göinge kommun som ansvarar för samtliga insatser.

I det fall en person är bosatt i Östra Göinge kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser. För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser enligt SoL som den enskilde kan behöva beslutas av den kommun som fattat beslut om boendet.

4.6 Asylsökande

I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) finns vissa bestämmelser om bistånd till asylsökande m.fl. Om en person med funktionsnedsättning som omfattas av LMA ansöker om bistånd för särskilda behov som inte täcks av LMA är kommunen skyldig att pröva den enskildes behov enligt SoL, med undantag för bistånd för försörjning, där behovet tillgodoses genom LMA.

För rätt till insatser enligt 9 § LSS ställs krav på bosättning i den ansvariga kommunen. Om sådan saknas ska ansökan avslås. Behovet av insatser av motsvarande karaktär får i stället prövas enligt 4 kap. 1 § SoL. Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser.

Oavsett uppehållstillstånd eller inte och om personen är folkbokförd i kommunen, så har enskild rätt att söka insatser enligt LSS och SoL.

Vistelsekommunen står för kostnaden om den enskilde har rätt till insatser, och kan söka statsbidrag för asylsökande med flyktingstatus.

4.7 Egenvård

Med egenvård menas en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra eller utföra med hjälp av någon annan. I och med det, klassas inte denna åtgärd som hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Legitimerad personal ska skriva ett egenvårdsintyg på avsedd blankett. Intyget ska bl.a. innehålla uppgifter om:

- vilka åtgärder som bedöms som egenvård
- vem som utför egenvården
- riskbedömning
- vem som ansvarar och ska kontaktas om något händer eller om egenvården inte längre är säker för den enskilde.

Intyget lämnas till den enskilde som ska förvara detta hemma som instruktion till personalen. En kopia lämnas till LSS-handläggare för ansökan om hjälp med egenvården.

Det som bedömts som egenvård kan jämföras med omvårdnadsinsatser som kan utföras av hemtjänstpersonal, personliga assistenter, vårdare m.fl. utan delegering.

4.8 Företrädare – god man och förvaltare

Genom en god man kan den enskilde få hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom och/eller sörja för person. En god man får en person som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med ovanstående. God man är endast en hjälp och måste alltid fråga den enskilde vad den vill. Den enskilde kan när som helst avsluta god man.

I de fall god man inte är tillräckligt kan tingsrätten besluta om förvaltare. Förvaltarskapet är mer ingripande än god man. Den enskildes rättshandlingsförmåga (t.ex. skriva under avtal

osv) kan begränsas. I dessa fall kan förvaltaren besluta för den enskilde utan att ha samtycke. Den enskilde kan inte själv avsluta förvaltare.

I Östra Göinge sköts handläggningen av god man och förvaltare av överförmyndaren i Kristianstad.

4.9 Förhandsbesked – ansökan från enskild som bor i annan kommun

Om en person som omfattas av LSS vill flytta och bosätta sig i en annan kommun ska den tilltänkta kommunen enligt 16 § LSS ge förhandsbesked om rätten till insatser enligt 9 § LSS. Med detta menas att personen i förväg kan få besked om rätt till LSS-insatser i den kommun dit hen vill flytta. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som för personer som redan bor i kommunen. Nuvarande bosättningskommun är skyldig att på begäran bistå inflyttningskommunen med de uppgifter som behövs för utredning och bedömning.

Sökandes skäl till flytt saknar betydelse men avsikt med att flytta till kommunen måste vara klar och bestämd och den enskilde kan inte begära förhandsbesked av flera kommuner samtidigt.

Ett förhandsbesked är giltigt i sex månader räknat från den dag insatserna som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde.

4.10 Föräldraansvar till barn med funktionsnedsättning

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är. Kontakter med skola, myndigheter, hälso- och sjukvård och övriga angelägenheter utanför bostad med särskild service åvilar föräldrarna utifrån föräldraansvaret.

Vid bedömning av LSS-insatser till barn ska föräldraansvaret beaktas. Det hjälpbehov som går utöver det som anses normalt för ett barn i motsvarande ålder ska ligga till grund för bedömning av rätten till insatser. Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är. En fyraåring t ex bedöms normalt klara av vissa moment i sin dagliga livsföring på egen hand såsom att klä av och på sig själv, äta samt i viss mån sköta sin hygien. Däremot bedöms en fyraåring inte kunna lämnas utan tillsyn under mer än kortare stunder, varför omvårdnadsbehovet inte kan sägas vara helt obetydligt.

4.11 Föräldrar med funktionsnedsättning

När en person med funktionsnedsättning som har vårdnadsansvar för ett barn ansöker om insatser enligt LSS är det viktigt att beakta behovet och utformningen med ett barnperspektiv. Föräldrar med funktionsnedsättning har rätt att få hjälp med omvårdnaden av barnet. Men det förutsätter att föräldern har föräldraförmåga och aktivt medverkar i det stöd som

personalen ger barnet. Föräldraförmåga innebär bl.a. att själv ta ansvar för barnet, se vad barnet behöver och kunna tala om för personalen vad som ska göras. Om det uppstår frågetecken runt föräldraförmågan ska socialsekreterare på barn och familj kontaktas för utredning.

Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnens behov av omsorg och tillsyn.

4.12 Gemensamt hushåll

I en familj där vuxna lever i hushållsgemenskap är utgångspunkten för bedömningen att man normalt hjälps åt i hushållet med den praktiska skötseln. Vid bedömning av t.ex. personlig assistans ska därför tid för ansvaret delas mellan de sammanboende.

Däremot kan omsorgsbehov inte anses ligga inom ramen för vad man hjälper varandra med inom familjen. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sammanboende eller när det finns hemmavarande barn över 18 år.

4.13 Individuell plan enligt LSS

I samband med att LSS-insatser beviljas ska den enskilde erbjudas en individuell plan. Planen upprättas tillsammans med den enskilde. Syftet är att planen ska ge den enskilde inflytande och full delaktighet i planering av insatserna. Den ska också underlätta samordning av brukarens insatser.

En individuell plan består av två delar, dels ett planeringsmöte och dels av det dokument som blir resultatet av mötet. Planen ska innehålla:

- syftet med planeringen
- åtgärder
- vem som gör vad och ansvarar för vad (kommunen, regionen och övriga)
- tid för uppföljning och utvärdering
- vilka som får ta del av planen

4.14 Insatser från andra huvudmän

4.14.1 Aktivitetsersättning/sjukersättning

Aktivitetsersättning är för personer i åldern 19-29 år med nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning. Personen kan beviljas 100% aktivitetsersättning, men den kan också vara 25, 50 eller 75% beroende på hur mycket arbetsförmågan är nedsatt. Aktivitetsersättning handläggs och beslutas av Försäkringskassan.

Aktivitetsersättningen kan personen ha vilande om hen vill prova på ett arbete eller studera.

Sjukersättning gäller från och med 30 år och uppåt. Fungerar på samma sätt.

När man är beviljad aktivitetsersättning eller sjukersättning kan man ansöka om bostadstillägg hos Försäkringskassan.

4.14.2 Bostadsanpassningsbidrag

Enskilda med bestående funktionsnedsättning kan i vissa fall få bidrag för att anpassa sin permanentbostad. Bidraget ska användas till sådan anpassning som underlättar det dagliga livet i hemmet. Det kan till exempel röra sig om anpassning av badrum, kök eller borttagning av trösklar och breddning av dörrar. Ansökan handläggs av kommunens handläggare för bostadsanpassning (finns på hälsa och omsorg). Ett intyg av en arbetsterapeut eller annan sakkunnig som styrker behovet ska bifogas ansökan.

4.14.3 Färdtjänst, riksfärdtjänst

Färdtjänst är för personer som har varaktiga funktionshinder som gör det svårt att resa med allmänna kommunikationer. Färdtjänst och riksfärdtjänst regleras i egen lag. I Östra Göinge handläggs dessa ärenden av Skånetrafikens färdtjänsthandläggare och ansökan görs direkt till dit.

4.14.4 Merkostnadsersättning

Den som har extra kostnader på grund av en funktionsnedsättning kan ansöka om merkostnadsersättning hos Försäkringskassan. För att bli beviljad måste personen vara över 18 år och inte ha en underhållsskyldig förälder. Funktionsnedsättningen ska antas vara minst ett år och merkostnaderna på grund av funktionsnedsättningen ska vara på minst 14 325 kr på år (år 2024).

4.14.5 Omvårdnadsbidrag

Omvårdnadsbidrag kan sökas av föräldrar till ett barn med funktionsnedsättning. Bidraget baseras på den omvårdnad och tillsyn som barnet behöver utöver vad som är vanligt för barn i samma ålder. Omvårdnadsbidraget delas in i fyra nivåer. Bidraget söks hos Försäkringskassan. Mer information finns på deras hemsida.

4.14.6 Parkeringstillstånd

Ett tillstånd kan utfärdas till en rörelsehindrad som har ett bestående funktionshinder som innebär att han eller hon har mycket stora svårigheter att förflytta sig på egen hand. Tillståndet kan utfärdas både till rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon och till rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. Ansökningsblankett finns på kommunens hemsida och i kundtjänst.

4.14.7 Tandvårdsstöd

Tandvårdsstödet ansvarar Region Skåne för men LSS-handläggare kan skicka beställning på tandvårdskort. Med det särskilda tandvårdsstödet kostar ett besök i tandvården lika mycket som ett besök i sjukvården. Se enhetens rutiner och anvisningar för ytterligare vägledning.

4.15 Köpt plats

Om behovet inte kan verkställas inom kommunens egen verksamhet kan köpt plats bli aktuell. Östra Göinge kommun deltar i "upphandlad vård" med upphandlade insatser enligt LSS. Utföraren åtar sig att utifrån beslut om insatser ombesörja verkställighet enligt separat avtal.

4.16 Oenighet mellan vårdnadshavare

Genom en ändring i Föräldrabalken inskränks en vårdnadshavares beslutanderätt i vissa fall (6 kap 13a § FB). Bestämmelsen ger kommunen möjlighet att besluta att åtgärder får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens. Bestämmelsen gäller bara för LSS-insatserna kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse. Detta beslut kan inte fattas av en tjänsteman. Se delegationsordningen.

4.17 Personer med beroendeproblematik

En person med missbruksproblem kan, om funktionsnedsättningen är stor och varaktig och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service, omfattas av lagen (personkrets 3). Det har i detta sammanhang ingen betydelse om behovet är förorsakat av missbruket eller inte.

Personer med funktionsnedsättning som har en beroende- och/eller missbruksproblematik har samma rätt till bistånd mot sitt missbruk enligt SoL som andra. Vid sådan misstanke tas kontakt med vuxenhandläggarna i Östra Göinge.

4.18 Personer med kognitiv svikt / demens

Personer med kognitiv svikt / demens som inte har uppnått 65 års ålder kan höra till lagens personkrets 3 om kriterierna för detta är uppfyllda.

4.19 Personer med psykisk funktionsnedsättning

En person med allvarlig och varaktig psykisk funktionsnedsättning kan omfattas av LSS om konsekvenserna av funktionsnedsättningen leder till nedsättningar i de psykiska och sociala funktionerna i sådan grad att kriterierna i tredje personkretsen är uppfyllda.

Specifika insatser som för personer med psykisk funktionsnedsättning kan behöva i form av behandlingsalternativ kan inte tillgodoses inom LSS.

Regionen ansvarar för den psykiatriska hälso- och sjukvården samt för behandling. Denna del av personkretsen representeras av personer med "icke synlig funktionsnedsättning" eller "icke mätbar funktionsnedsättning." Rättsfall visar att om dessa grupper ska få rätt till insatser måste mycket ingående utredningar göras. Här krävs ofta ett nära samarbete med psykiatrin.

Om den sökande inte har så stora och omfattande behov av den tillhör personkrets 3, har den sökande möjlighet att istället söka insatser och olika former av stöd enligt socialtjänstlagen.

4.20 Personer som utsätts för våld

Enligt 5 kap. 11 § SoL ingår det i socialnämndens uppgifter att verka för att den som har utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden skall beakta att personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Både män och kvinnor utsätts för våld i nära relationer men framförallt är det kvinnor som utsätts och våldsutövaren är oftast en man. Våld mot kvinnor tenderar oftare att vara upprepat, grövre och resultera i fler negativa konsekvenser för den som utsätts än våld riktat mot män.

Personer med funktionsnedsättningar är särskilt sårbara, dels på grund av att vissa funktionsnedsättningar kan göra det svårt att fly, förflytta sig snabbt, orientera sig rumsligt och/eller uppfatta en hotfull situation och dels för att många med funktionsnedsättningar är beroende av andra i sitt dagliga liv för vård, stöd och service. Det kan exempelvis handla om anhöriga, personliga assistenter och färdtjänstchaufförer. Dessa personer kan vara de som upptäcker att kvinnan är utsatt för våld men det kan också vara de som är förövarna.

Det är viktigt att det finns en medvetenhet hos handläggarna om vilka grupper som kan vara särskilt utsatta för våld och att man är uppmärksam på signaler och tecken på våldutsatthet så att den våldutsatta kan erbjudas adekvat vård, stöd och hjälp.

Om man som handläggare misstänker eller upptäcker våld ska man vända sig till vuxenhandläggarna i Östra Göinge kommun.

4.21 Tillfällig vistelse i kommunen

Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt LSS som kan behövas i den akuta situationen (16 § fjärde stycket LSS). Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service (16 a § LSS). Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader (Prop. 2010/11:49).

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (16 b § LSS). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats (Prop. 2010/11:49).

4.22 Äldre med omfattande funktionsnedsättning

Rätten till insatser enligt LSS avser människor med omfattande stödbehov. Med äldre personer avser lagstiftningen enligt LSS personer över den allmänna pensionsåldern.

När funktionsnedsättningen debuterat före pensionsåldern och när åldringsprocessen förstärker funktionsnedsättningen så att behovet blir omfattande, kan personen ha rätt till insatser enligt LSS. Vid en icke åldersrelaterad funktionsnedsättning har besvären ofta visat sig före pensionsåldern, eller så har tillståndet uppkommit genom skada, exempelvis genom en trafikolycka, efter pensionsåldern.

Bilaga 1 Hantering av överklagan

1. Diarieför och skanna in överklagandet som inkommit.
2. Handläggare tar ställning till om överklagan har inkommit i rätt tid (tre veckor). Har överklagan inte inkommit i rätt tid, fattas beslut om att avvisa överklagan.
3. Handläggare tar ställning till om beslutet ska omprövas enligt den enskildes begäran.
4. Om beslutet inte avvisas eller omprövas skickas överklagan till Förvaltningsrätten i original inom cirka en vecka. Förvaltningsrätten föredrar att kommunen skickar in handlingarna vid överklagan digitalt. Det går även att skicka handlingar till postadress: Förvaltningsrätten i Malmö, Box 4522, 203 20 Malmö. Kopior läggs i akten.
Mer information finns på Förvaltningsrätten Malmös hemsida.
5. Om överklagan behöver översättas skall detta ske innan överklagan i original sänds till Förvaltningsrätten.
6. Här kan bifogas yttrande från ansvarig handläggare.
Yttrandemall finns i Treserva.
Om ett längre yttrande ska skrivas kan överklagan skickas i förhand och sedan kompletteras med yttrande.
7. När domen inkommer, dokumentera i journalanteckning och eventuellt ändra beslut.
8. Vid överklagan till Kammarrätten och Högsta Förvaltningsdomstolen begärs prövningstillstånd och samma hantering gäller från punkt 7. I det fall en dom från Förvaltningsrätten eller Kammarrätten överklagas, ska ingen ny utredning avseende överklagan inledas.

Bilaga 2 Checklista i utredning av personlig assistans

Nedan följer en sammanställning av frågor som bör besvaras i utredningen för personlig assistans.

Personkretstillhörighet

- Är den enskilde under 66 år?
- Vilken personkrets enligt LSS tillhör den enskilde – 1, 2 eller 3.
- På vilket sätt är funktionsnedsättningen stor?
- Är funktionsnedsättningen varaktig? För hur lång tid?

Grundläggande behov

Har den enskilde behov av hjälp med sina grundläggande behov när det gäller

- andning
 - att sköta sin personliga hygien
 - måltider, att äta och dricka
 - att klä av och på sig
 - att kommunicera med andra
 - stöd som den enskilde behöver på grund av psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att hen fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom
 - stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hens fysiska hälsa.
-
- Hur ser hjälpbehovet ut för vart och ett av de grundläggande behoven under en vecka?
 - Hur lång tid tar det att tillgodose vart och ett av de grundläggande behoven i sin helhet?
 - När under veckan, hur ofta, hur många gånger behöver den enskilde hjälp med vart och ett av de grundläggande behoven?
 - Finns behov av två eller fler assistenter samtidigt (dubbel assistans) för att tillgodose grundläggande behov under veckan? För vilka grundläggande behov? Varför och när uppstår behovet? Utred om behovet helt eller delvis kan avhjälpas med bostadsanpassning eller hjälpmedel. Beräkna tiden för att tillgodose behovet av dubbel assistans för grundläggande behov under veckan.
 - Beräkna tiden per vecka för de grundläggande behoven, eller för de veckor som för den enskilde utgör normala "typveckor".
 - Beräkna tiden för grundläggande behov för enstaka dagar eller veckor som inte täcks upp av dessa beräkningar, t.ex. återkommande lov dagar eller helgdagar som infaller på vardagar.
 - Tillgodoses behovet av personlig assistans för grundläggande behov delvis på annat sätt (t.ex. i skola, barnomsorg, daglig verksamhet)? Sådan tid medräknas ej.
 - Finns särskilda skäl för att helt eller delvis tillgodose behov av hjälp med grundläggande behov i skola, barnomsorg eller daglig verksamhet? Vid ja - motivera varför och räkna med den tiden i de grundläggande.
 - Tillgodoses hela behovet av personlig assistans för de grundläggande behoven på annat sätt (7§ LSS)? I så fall hur?

- Om inte, bestäm den totala tidsåtgången för att tillgodose grundläggande behov i antal timmar per vecka i genomsnitt!
- Är behovet så stor för hjälp med de grundläggande behoven att det berättigar till personlig assistans eller ska ansökan avslås?
Om behovet överstiger 20 timmar – anmäl till Försäkringskassan.

Andra personliga hjälpbehov

Om den enskilde har behov av personlig assistans för de grundläggande behoven, har den enskilde därutöver andra personliga hjälpbehov som inte tillgodoses på annat sätt?

- I så fall vilka? I vilka situationer? I vilka aktiviteter?
- I anslutning till de hjälpsituationer som ingår i de grundläggande behoven?
- I samband med träning, arbete eller studier?
- För att sköta sitt hem, utöva sina fritidsintressen, ledsagning eller något annat?
- Vid städning, tvätt, inköp och liknande uppgifter.
- Behöver den enskilde hjälp med några hälso- och sjukvårdande åtgärder som måste utföras på delegation av medicinskt behandlingsansvarig?
- Behöver den enskilde hjälp med några hälso- och sjukvårdande åtgärder som av medicinskt behandlingsansvarig bedömts utgöra sådan egenvård som den enskilde behöver socialtjänstens hjälp med?
- När under veckan, hur ofta, hur många gånger behöver den enskilde hjälp med andra personliga behov?
- Hur lång tid tar det att ge personlig assistans för varje enskilt hjälpbehov i sin helhet?
- Finns behov av två eller fler assistenter samtidigt (dubbel assistans) för att tillgodose andra personliga hjälpbehov under veckan? För vilka andra personliga hjälpbehov? Varför och när uppstår hjälpbehovet? Utred om behovet helt eller delvis kan avhjälpas med bostadsanpassning eller hjälpmedel. Beräkna tiden för att tillgodose behovet av dubbel assistans för andra personliga hjälpbehov under veckan.
- Beräkna tidsåtgången per vecka för att tillgodose de andra personliga hjälpbehoven under för den enskilde normalt förekommande "typveckor".
- Beräkna tidsåtgången för att tillgodose andra personliga hjälpbehov under enstaka dagar eller veckor därutöver, t.ex. återkommande lov dagar eller helgdagar som infaller på vardagar.
- Tillgodoses behovet av personlig assistans för andra personliga hjälpbehov helt eller delvis på annat sätt? Sådan tid medräknas ej.
- Bestäm den enskildes totala behov av personlig assistans för att tillgodose andra personliga hjälpbehov i antal timmar per dag eller per vecka!

Det totala behovet av personlig assistans

- Sammanräkna den enskildes totala behov av personlig assistans för de grundläggande behoven och för de andra personliga hjälpbehoven under en veckas alla dygn.
- Hur lång tid hinner gå mellan de aktiva insatserna?
- Vilken personaltäckning behövs för att tillgodose de olika behoven?

- Har tid för eventuellt behov av dubbel assistans medräknats i tiden för grundläggande respektive andra personliga hjälpbehov? Har behov av bostadsanpassning eller hjälpmedel utretts?
- Varierar stödbehovet mellan olika veckor? Beskriv de olika "typveckorna".
- Hur många timmar per vecka i genomsnitt behöver den enskilde personlig assistans, sett över en månad, sett över ett halvår?
- Har den enskilde behov av personlig assistans i form av jour eller beredskap under dygnsvila?
- Om utredningen gäller barn - har normalt föräldraansvar beaktats?
- Om utredningen gäller vuxna - har gemensamt ansvarstagande beaktats om den enskilde lever i ett hushåll där fler personer ingår?

Andra frågor som kan påverka den enskildes hjälpbehov

- Är bostaden anpassad i rimlig omfattning med hänsyn till den enskildes behov?
- Är behovet av personliga hjälpmedel tillgodosett?
- Kan åtgärder i form av ytterligare bostadsanpassning och hjälpmedel minska den enskildes behov av personlig assistans?
- Har den enskilde vårdbidrag eller handikappersättning?
- Får den enskilde något annat samhällsstöd? Vilket? När?